

**Kemikylän lappalaisajoista Hannulan
talojen muodostamiseen isojaossa
Nousun kylässä
– Läpileikkaus Matti Hannunpoika Nousun suvusta**

**Petri Hannula
pethannu@kymp.net
7.8.2019**

Saatteeksi

Tämä selvitys on lyhyt kooste Matti Hannunpoika Nousun esi- ja jälkipolvista ja se pyrkii ratkaisemaan muutamia kysymyksiä, jotka ovat heränneet pohtiessani Kemikylän ja Nousun kylän historiaa. Mitä tapahtui Kemikylän lappalaisasutukselle, keitä kylässä asui 1600-luvulla, lappalaisaika, kirkon ja kruunun vaikutus Kemikylään, keitä uudisasukkaita saapui kylään ja millaisen jäljen he jättivät, mistä Nousun suku on kotoisin, Ulmajansuunmaan asuttaminen, miksi Ulmajansuunmaa tunnettiin sittemmin Nousuna eikä Karppisena, millä tavalla Nousu tuli lappalaismiesten Martti ja Matti Hannunpoikien lisänimeksi, miksi Nousu-nimi oli useammalla henkilöllä 1720-luvulla kuin vain Martti ja Matti Nousun perheillä, Nousun sukuhaarat Karppinen ja Kuosku, Nousu-nimen vaihtuminen Hannulaksi ja isojaon vaikutus Hannulan talojen muodostumiseen.

Toivon, että lukijani saisi selkeän ja kokonaisvaltaisen vaikutelman Kemikylän lappalaisajasta ja Ulmajansuunmaan eli Nousun kylän asutushistoriasta 1600-luvulta aina 1920-luvulle saakka.

Selvitys sisältänee joitain puutteita ja siksi toivon sitä varten kommentteja ja täydennyksiä. Siitä puuttuu esim. kuolinvuosia. Lisäksi tarpeellisia lähteitä olisivat Sodankylän henkikirjat 1619, 1650, 1662 sekä väliltä 1717–1719 (voidaan tarkentaa uudisasukas Juho Karppisen kuolinvuosi) että 1721–1723 (voidaan tarkentaa uudisasukas Hannu Tenton Kemikylään saapumisvuosi).

Petri Hannula

Lappalaisaika

Kemikylän jälleenasuttamisen alku

Kemikylässä lappalaisasutus keskittyi Kemijoen ja sen isojen sivujokien kuten Aran, Värriön ja Tenniön sekä esim. Värriöjärven eli Pikkuarajärven (Länsipohjan tuomiopöytäkirjassa 1741 Ala Arajärven) rannoille, mutta läheisen Seitjäjärven ja Arajärven rannoilla asui sompiolaisia lappalaisia. Asuinyhteisöt antoivat nimet asuttamilleen seudulle. Esim. Värriöt asuivat Värriöjärven (l. Pikkuarajärven) rannalla tai Arat, lähtöjään Inarista, Arajärven rannalla. Tunnetun Värriö-suvun kantaisä oli kemijärveläinen uudisasukas Heikki Pekanpoika Halonen Pietilä ja hänen vaimonsa Priita Matintytär Könönen, Kemijärveltä niin ikään. Heikki Halonen Pietilä tunnettiin Värriönä. Hän lienee ottanut nimensä läheisen Värriöjoen mukaan ja asuttanut Pikkuarajärven rantaan. Sinne muodostettua kylämäistä asuinyhteisöä kutsuttiin Värriöksi kantatalon mukaan. Heikki Halonen Pietilän poika Pekka syntyi Kemikylässä ja avioitui Antti Keitsan tyttären kanssa. Hän peri savun isältään 1714. Antti Keitsa vaimoineen oli niin ikään tulokas. Hän oli Sompion lappalaisia ja asettunut asumaan samaisen järven rantaan.

Uudisasukkaat asettuivat lappalaisyhteisöjen yhteyteen. Seuraamalla missä he vaikuttivat voidaan paikallistaa lappalaisyhteisöjen asuinkenttiä. Esim. Heikki Halonen Pietilä asui Pikkuarajärvellä lappalaisilta jääneellä asuinkentällä, 1600-luvun lopulla useat Karppiset sekä vuodesta 1701 alkaen Erkki Halonen Telniö asuttivat tyhjäksi jäänyttä lappalaisten asuinkenttää taas nykyisen Nousun kylän rantamailla. He asuttivat vuorollaan Karppisen savupirttiä. Edellä mainittu Heikki Halonen Värriö oli Erkki Halonen Telniön setä ja vain kymmenen vuotta tätä vanhempi. Paavo Matinpöika Halonen taas oli Erkki Halonen Telniön pojanpoika ja hän oli Heikki Värriön savupirtissä renkinä, avioitui talon tyttären kanssa ja rakensi oman pirtin 1759 Kemijoen varteen nykyisen Savukosken kirkonkylän vaiheille. Vanhojen lappalaisasuinkenttien sijoilla on nykyään kyliä.

Kemikylän uudisasukkaat

- Heikki Pekanpoika Halonen Pietilä eli Värriö 1685–1714, asutti Matti Erkinpojan asuinkenttää → Pikkuarajärvi eli Värriöjärvi
- Tuomas Jouninpoika 1685–1695, menehtyi nälkään → Ulmajansuunmaa eli Nousu
- Heikki Karppinen 1886–1886 → Ulmajansuunmaa
- Hannu Karppinen 1690–1692 → Ulmajansuunmaa
- Olli Iisakinpoika Karppinen 1690–1696, pakeni nälkää Kemijärvelle → Kuosku
- Jaakko Karppinen 1692–1696, menehtyi nälkään → Ulmajansuunmaa
- Pekka Heikinpoika Halonen Värriö s. 1697 – k. 1744, Heikki Värriön poika, → Pikkuarajärvi
- Erkki Paavonpoika Halonen Karppinen eli Telniö 1701 – k. 1724, jonka jälkeen hänen poikansa asuttivat Karppisen tilaa → Ulmajansuunmaa
- Juho Matinpöika Karppinen 1701 – k. ennen vuotta 1720, asutti Pekka Tuomaanpojan asuinkenttää → Pikkuarajärvi?
- Hannu Olavinpoika Tentto, 1720 jälkeen – k. 1730 → Pikkuarajärvi
- Erkki Halonen 1737–1737, Värriön savun renki → Pikkuarajärvi
- Paavo Matinpöika Halonen Karppinen s. 1724 – k. 1789, Erkki Halosen pojanpoika → Savukoski

Kaikki uudisasukkaat olivat syntyneet Kemijärvellä tai lähteneet sieltä Kemikylään lukuunottamatta Pekka Värriötä ja Paavo Halosta, jotka olivat toisen polven suomalaisia kemikyläläisiä.

Hyviä ja huonoja vuosia

Tilasto koskee ainoastaan veromaita nauttavia lappalaismiehiä Kemikylässä.

1563–1619 vaihtelevat vuodet: vuonna 1619 oli Kemikylässä 9 verolappalaista
 1620–1645 vaurastuvat vuodet: 12 uutta verolappalaista
 1646–1655 katovuodet: 15 poismuuttanutta tai kuollutta verolappalaista
 1656–1661 niukat vuodet: 6 poismuuttanutta tai kuollutta verolappalaista
 1662–1669 vaurastuvat vuodet: kylään paluu, 10 uutta ja 2 kuollutta verolappalaista
 1670–1681 vaihtelevat vuodet: 2 uutta ja 4 poismuuttanutta tai kuollutta verolappalaista
 1682–1684 katovuodet: nälkää paossa, 3 poismuuttanutta tai kuollutta verolappalaista
 1685–1692 vaurastuvat vuodet: kylään paluu, 6 uutta verolappalaista
 1693–1695 vakaat vuodet: 2 uutta verolappalaista ja 1 kuollut verolappalainen
 1696–1697 nälänhätä: nälkää paossa, 2 uutta ja 6 kuollutta verolappalaista
 1698–1704 niukat vuodet: kylään paluu
 1705–1706 katovuodet: nälkää paossa
 1707–1711 niukat vuodet: kylään paluu, 1 kuollut verolappalainen
 1712–1720 epävarmat vuodet: 1 uusi ja 1 kuollut verolappalainen
 1721–1730 vakaat vuodet: 2 uutta verolappalaista ja 1 poismuuttanut

Minne katosivat 1600-luvun loppupuolella Kemikylän henkikirjoihin kirjatut monet lappalaisperheet? Kylän perustamisvuonna 1563 lappalaisperheitä oli Kemikylässä 8. Vuoteen 1619 mennessä perheiden määrä oli vaihdellut 3–9 välillä. Vuonna 1643, jolloin väkiluku oli kaksinkertaistunut 1620-luvun vaihteesta, perheiden päämiehiä oli henkikirjaan nimetty 21. Kylä oli noin kymmenen savun muuttovoittoinen. Kuolajärvi oli menettänyt asukkaita samaan aikaan miltei saman verran. Siten noin puolet vuoden 1643 henkikirjan nimistä lienevät tulokkaiden. Muuttoliikkeen motiivina oli vaikeat ajat.

Vuoteen 1662 tultaessa kaikki vuonna 1643 henkikirjoissa nimetyt lappalaismiehet olivat poismuuttaneet, kuolleet tai eivät enää maksaneet veroa. Vuoden 1667 henkikirjassa nimetyt lappalaismiehet edustivat näin uutta sukupolvea. Väestökatoon johtaneita kurimuksia oli vuonna 1646, jolloin kylän väkimäärä puolittui siitä mitä se oli korkeimmillaan, neljä vuotta myöhemmin se aleni väliaikaisesti tästä vielä kuuteen perheeseen, kun vuoden 1667 henkikirjassa se oli jälleen yhdeksän perhettä, jossa se säilyi varsin vakaana aina katovuosiin 1682–1683 saakka. Silloin kolme perhettä oli joutunut muuttamaan kylästä kokonaan. Vuonna 1687 kylän väkimäärä oli palannut kymmeneen perheeseen, mutta 1696–1697 nälkävuosina monet perheet joutuivat pakenemaan jälleen. Useita lappalaisia sekä kaksi uudisasukasta menehtyi nälkään. Aina kuitenkin sinnikkäimmät asukkaat palasivat kotikonnuilleen.

Henkikirjoista voi päätellä, että Kemikylä lähes autioitui nälkävuosien aikaan. Paikalleen jäivät vain lappalaismiehet Hannu Juhonpoika sekä Hannu Pekanpoika. Nälkävuosien päätyttyä ensimmäiset kotiinpalajaajat olivat uudisasukas Heikki Värriö ja Martti Hannunpoika. 1706 katovuonna Kemikylän asukkaita joutui jälleen pakenemaan nälkää. Useita lappalaisia menehtyi, kuten eräs 20-vuotias Kirsti. Hän oli joko Pekka Matinpajan tai Pekka Ollinpajan tytär. Edellisenä vuonna uudisasukas Erkki Halonen Telniöltä kuoli Elsa-

ja Elisa-tyttäret, vielä lapsia. Nälkä- ja katovuodet olivat lyöneet hajalle tai tappaneet puolet Kemikylän perhekunnista.

Vasta vuoteen 1720 tultaessa Kemikylä oli toipunut vuosisadan vaihteen ankarista ajoista. Kylässä oli kahdeksan veronmaksukykyistä perheen päämiestä. Heistä osa oli Nousun sukua (Matti ja Martti Hannunpojat Nousu, Hannu Pekanpoika ja Hannu Juhonpoika Lesken), osa Halosia Karppisen talosta (Erkki Paavonpoika Telniö ja hänen poikansa Matti) ja osa Pikkuarajärvellä asuvia (Pekka Heikinpoika Värriö ja Hannu Olavinpoika Tentto).

Kemikylän lappalaissuvut

1600-luvulla ylläpidettyjen henkikirjojen tietoja yhdistelemällä ja luomalla niissä kirjattujen Kemikylän lapinveroa maksavien miesten nimilistoista sukuuun, saatoin muodostaa käsityksen kylän eri sukulinjoista. Vaikka Kemikylää koskevan vuoden 1643 henkikirjan jälkeen oli vuoden 1667 henkikirja ja sen jälkeen oli varsin säännöllisesti miltei vuosittain luetteloitu veroa maksavat miehet vuoteen 1704 saakka ja pari satunnaista henkikirjaa vuoteen 1730 saakka, ei 24 vuoden aukko ratkaisevasti estänyt muodostamasta Kemikylän sukuuuta. Sukuja oli useita. Vuoden 1643 henkikirjassa oli listattu kahden sukupolven edustajia, isiä ja poikia. Nimeän sukulinjat vanhemman sukupolven isännimen mukaan. Sukuja olivat Aikia, Mieliä, Pekka, Päiviö, Antti, Ara, livari ja Hannu. Listassa nimetyn vanhemman sukupolven edustajat olivat syntyneet noin vuosien 1580–1590 vaiheilla.

Kemikylän lappalaisten sukuuukaaviossa olen käyttänyt kaarisulkeita ilmoittamaan vuotta, jolloin lappalainen on kirjattu ylös henkikirjaan ensi kerran. Henkikirjatieto oli vuoden jäljessä ajankohtaisesta tiedosta. Henkikirjaluettelosta puuttuvat Kemikylän kohdalta tiedot vuosilta 1644–1666.

Hannu Aikianpoika (1643)

Hannu Aikianpoika toimi Kemikylän nimismiehenä vuonna 1642. Nimismies oli vapautettu lapinverosta.

Hannu Mieliänpoika (1643)

Antti Mieliänpoika (1643)

Mieliänpojan veljet Hannu ja Antti ilmeisesti muuttivat kylästä pois.

Olli Pekanpoika (1643)

Erkki Pekanpoika (1643)

Erkki Erkinpoika (1643)

Antti Erkinpoika (1667)

Matti Erkinpoika

Olli Pekanpojasta on ainoastaan vuoden 1643 henkikirjamerkintä. Erkki Pekanpojalla oli Erkki-niminen poika, joka oli niin ikään kirjattu vuoden 1643 henkikirjaan. Erkki Erkinpojalla oli poika Antti. Hänet mainittiin vuoden 1667 henkikirjassa, mutta lienee maksanut lapinveroa jo aikaisemmin. Antista ei ole tietoja vuoden 1674 jälkeen. Antin veljestä Matti Erkinpojasta ei ole muuta merkintää henkikirjoissa paitsi, että kemijärveläinen uudisasukas Heikki Pekanpoika Halonen Pietilä eli Värriö asutti hänen asuinkenttensä 1685. Se lienee autoitunut ennen vuotta 1667.

Hannu Päiviönpoika (1643)

Tapani Päiviönpoika (1643)

Antti Tapaninpoika (1643)

Matti Päiviönpoika (1643)

Pekka Matinpoika (1667)

Kolme Päiviönpojan veljeä Matti, Hannu sekä Tapani ja hänen poikansa Antti kirjattiin ylös vuoden 1643 henkikirjaan. Hannu ja Tapani Päiviönpojat sekä Antti Tapaninpoika mahdollisesti muuttivat pois kylästä. Pekka Matinpoika oli kirjattu vuoden 1667 henkikirjaan, mutta maksanut lapinveroa jo muutaman vuoden sitä ennen. Pekka kuoli nälkävuosina.

Lauri Antinpoika (1643)

Iivari Laurinpoika (1667)

Olli Laurinpoika (1667)

Lauri Laurinpoika (1667)

Lauri Antinpojalla oli kolme poikaa, jotka kaikki oli nimetty vuoden 1667 henkikirjaan. He lienevät maksaneet lapinveroa jo vuosia aikaisemmin. Iivari Laurinpojan viimeinen vuosi henkikirjan luettelossa oli 1667. Olli Laurinpoika toimi kylän nimismiehenä vuoteen 1678 saakka, jonka jälkeen hänestä ei ole kirjattuja tietoja. Lauri Laurinpoika päätyi muuttamaan pois kylästä katovuonna 1682.

Heikki Aranpoika (1643)

Juho Heikinpoika (1667)

Lauri Heikinpoika (1674)

Hannu Heikinpoika (1681)

Heikki Aranpojalla oli kolme poikaa. Juho Heikinpoika tunnetaan asiakirjoista Anna Juhontyttären isänä. Anna oli Matti Hannunpoika Nousun ensimmäinen vaimo. Lappalaiset olivat tarkkoja sukulaissuhteistaan. Puolisoksi ei kelvannut edes pikkuserkku, vaan kumppania etsittiin jopa satojen kilometrien takaa, tyypillisesti naapurikylästä. Koska Matti Nousun isoisä oli tullut Kuolajärveltä, Ara oli alkuperäinen kemikyläläinen suku. Juho mainitaan viimeisen kerran 1678 henkikirjassa.

Heikin toinen poika oli Lauri, jolla oli Juhon tavoin verotettava asuinkenttä jossain veden äärellä. Hän piti sitä kuusi vuotta. Vuoden 1679 jälkeen ei hänestä ollut enää tietoja

henkikirjoissa. Sen sijaan henkikirjoista voidaan tulkita, että Heikin nuorimmainen poika Hannu alkoi asuttaa erästä asuinkenttää heti Laurin jälkeen. Pian Kemikylää kouraisi katovuodet 1682–1683, joka pakotti Hannun poismuuttamaan Kemikylästä.

Olli livarinpoika (1643)

Tuomas Ollinpoika (1643)
 Pekka Tuomaanpoika (1688)
 Hannu Ollinpoika (1643)
 Mikko Ollinpoika (1643)

Hannu livarinpoika (1643)

Olli Hannunpoika (1643)
 Olli Ollinpoika (1667)
 Pekka Ollinpoika (1667)
 Antti Ollinpoika (1667)
 Antti Antinpoika (1696)
 Pekka Antinpoika (1730)

Olli livarinpoika poikiensa Jounin, Hannun ja Mikon kanssa sekä Ollin veli Hannu livarinpoika poikansa Ollin kanssa oli kirjattu vuoden 1643 henkikirjaan. Tuomas Ollinpojalla oli Pekka niminen poika, joka menehtyi nälkävuosina 1697. Tämän asuinkentän uudisasukas Juho Matinpoika Karppinen asutti uudelleen 1701.

Olli Hannunpojalla taas oli kolme poikaa Olli, Pekka ja Antti. He olivat kirjatut vuoden 1667 henkikirjaan, mutta maksanneet lapinveroa jo aikaisemmin. Olli päätyi muuttamaan Kemikylästä katovuonna 1682. Pekka toimi kylän nimismiehenä vuodesta 1679 kuolemansa 1710 saakka. Antti ja hänen poikansa Antti, joka oli kirjattu vuoden 1696 henkikirjassa, niin ikään pakenivat nälkää. Isä menehtyi matkalla, sen sijaan poika palasi takaisin kylään ja oli hengissä vielä 1710. Vuonna 1706 Kirsti Antintytär sekä kuolajärveläinen livari Jouninpoika avioituvat ja muuttivat naapurikylään. Antinpoika Pekka kirjattiin henkikirjaan 1730. Mahdollisesti se tehtiin ensi kerran jo vuosia aiemmin, kuitenkin 1720-luvulla. Pekka on saattanut muuttaa Kemikylästä jo 1729, koska häntä ei oltu nimetty Sodankylän 1730-luvun rippikirjoihin.

Juho Hannunpoika (1643)

Hannu Juhonpoika (1690)
 Hannu Hannunpoika (1730)

Hannu Hannunpoika (1643)

Hannu Hannunpoika (1688)
 Martti Hannunpoika (1692)
 Martti Martinpoika (1731)
 Matti Hannunpoika (1692)
 Hannu Matinpoika (1720)

Pekka Hannunpoika (1643)

livari Pekanpoika (1688)
 lisakki Pekanpoika (1695)
 Hannu Pekanpoika (1697)

Kolme veljestä Juho, Hannu ja Pekka Hannunpojat saapuivat Kuolajärveltä Kemikylään 1620-luvun vaihteessa. Juho Hannunpojasta on ainoa merkintä vuoden 1643 henkikirjassa. Hänellä oli poika Hannu, joka mainittiin henkikirjassa ensi kerran 1690. Hannulla (–1732), sai myöhemmin lisänimen Lesken, oli vaimo Saara Mujo (1645–1741) sekä poika Hannu (1667–1741), joka avioitui Marketta Martintyttären kanssa että tyttäret Anna (1706–1777), joka avioitui Seitajärvelle 1734 sompiolaisen Antti Matinpoika Aran kanssa, ja Saara (1717–1779), joka avioitui Antti Antinpoika Suvan kanssa. Hannu Hannunpoika kirjattiin henkikirjaan 1730, mutta mahdollisesti se tehtiin ensi kerran jo vuosia aiemmin, kuitenkin 1720-luvulla.

Juhon veljellä Hannu Hannunpojalla oli poika Hannu. Ensi kerran Hannu Hannunpoika merkittiin vuoden 1688 henkikirjaan. Hänellä oli asuinkenttä Ulmajansuunmaalla. Hän toimi kunnioitettuna lautamiehenä ja kuoli juuri ennen nälkävuosia. Hannulla oli kaksi poikaa, Martti ja Matti, joilla oli asuinkentät Kattomaalla ja Ulmajansuunmaalla. Heidän nimensä kirjattiin henkikirjaan ensi kerran vuonna 1692. Veljekset selvisivät nälkävuosista, perustivat perheet ja ottivat nimekseen Nousu. Matin vaimo Anna Juhontytär oli samasta kylästä, sen sijaan Martin vaimo Elsa on jäänyt suvultaan tuntemattomaksi. Matti toimi isänsä jälkeen lautamiehenä ja vuodesta 1712 alkaen kylän nimismiehenä. Martti oli samassa virassa hänen jälkeensä. Martin poika Martti jatkoi sukua Värriöjoen suulla ja Matin poika Hannu Ulmajansuunmaalla. Nykyään Nousun suku on laaja.

Juhon toisella veljellä Pekka Hannunpojalla oli kolme poikaa: livari, lisakki ja Hannu. livari merkittiin henkikirjaan vuodelle 1688. Hän avioitui Inkerin kanssa ja perheeseen syntyi tytär Anna 1696. Heti sen jälkeen livari joutui pakenemaan nälkää Venäjälle eikä koskaan palannut. livari Pekanpoika tunnetaan livari Nousuna. lisakki Pekanpojasta ei ole jäänyt muuta tietoa kuin kirjaus vuoden 1695 henkikirjaan. Ehkä hänkin livarin tavoin lähti Venäjälle ja jakoi veljensä kohtalon. Hannu Pekanpoika kirjattiin ensi kerran vuoden 1697 henkikirjaan. Hän sinnitteli Kemikylässä vaikeiden aikojen yli. Vuoden 1706 katovuonna hän menetti tyttärensä Kirstin ja päätyi itse kerjäläiseksi. Hannu eli kuitenkin vielä yli 20 vuotta.

Heikki Martinpoika (1695)

Heikki Martinpoika kirjattiin vuoden 1695 henkikirjaan. Hän menehtyi pari vuotta myöhemmin nälkään. Heikki oli mahdollisesti Marketta Martintyttären veli. Tämä oli Hannu Hannunpoika Leskenin vaimo.

Vero- ja tuomiokirjoissa kruunun verovoudit, kihlakuntien tuomarit sekä papit mukauttivat järjestelmällisesti lappalaisten nimiä ruotsinkieleen ja kristillisperäisiksi. Esimerkiksi Aikia on asiakirjoihin kirjattuna Anders (Antti), Oluf (Olli) tai Henrik (Heikki), Akkia on Åke (Aake), Junga on Jöns (Jussi, Juntti), Mattis on Matts (Matti), Mohtsi on Hans (Hannu), Morokka on Märten (Martti) sekä Päiviö on Pehr tai Peder (Pekka). Muita Kemikylän lappalaisaikana käytettyjä nimiä ovat Aikasarria, Päiväsarria, Sorvia, Tenno, Teutia ja Tuutia.

Lappalaismiehillä ja -naisilla oli käytössä yksi nimi ilman patronyymiä vielä 1500-luvulla. Ilman isän nimeä sukupuun rakentaminen on mahdotonta semminkin kun henkikirjoissa olevien nimien järjestys vaihtuu. Isän nimen käyttäminen liittyyneen kirkon sekä verottajan toiminnan vahvistumiseen lappalaisten keskuudessa.

Talonpoikaisaikakauden alku

Kemikylän lappalaisasujisto uusiutui kahdessakymmenessä vuodessa suuremmalta osaltaan. 1690-luvun henkikirjoissa mainituista henkilöistä ainoastaan Martti ja Matti Nousun sekä Hannu Leskenin nimet oli kirjattu Lapin lukutaitoisten kirjaan vuonna 1723. Vuoteen 1731 mennessä väestö ei juurikaan ollut enää vaihtunut.

Värriöjärven eli Pikkuarajärven rantoja asutti tuona aikana kemijärveläisen Heikki Halonen Värriön ja Priita Könösen poika Pekka perheineen 1714 alkaen. Lapin lukutaitoisten kirjan mukaan Pekan vaimon nimi oli Aili, mutta vuoden 1731 Sodankylän rippikirjan mukaan Kristiina, joka oli Sompiosta kotoisin olleiden Antti Keitsan ja Kristiina-vaimon tytär. Pikkuarajärven rannalla asui heidän lisäksi Hannu Tentto Aili-vaimon, Saara-tyttären sekä Elsa-piian kanssa. Sodankylän rippikirjassa ilmoitetun Tentto sukunimen kirjoitusasuna on Tientto. Kuten vanhanaikainen Kiemikylä-muoto muotoutui Kemikyläksi, niin Tientto muotoutuu Tentoksi. Tuohon aikaan asuinpiirtejä kutsuttiin savuiksi sen vuoksi, että kun kruunun maanmittarit kartoittivat piirtejä karttaan, he tähystivät korkean vaaran laelta horisontista nousevia savuja talvipakkasten aikaan. Tenton savu saattaa olla ensimmäinen suuremmassa mittakaavassa maanviljelystä harjoitettava talo Värriön lisäksi Kemikylässä siksi, että sen ylläpitämiseen tarvittiin apu-työvoimaa. Hannu Olavinpoika Tentto oli saapunut Kemikylään vuoden 1721 vaiheilla ja kuollut 1730.

Ulmajansuunmaalla Tenniöjoen varrella asuivat Martti ja Matti Nousu perheineen. Matin ensimmäinen vaimo Anna Juhontytär kuoli 1718, mutta hänen uusi elämäkumppaninsa esitettiin Lapin lukutaitoisten kirjassa Markettana. Nousun nimen kantamuotona on saattanut olla ikivanha suomalainen etunimi Nousia. Karppisen savua asutti Erkki Halonen Telniö perheineen. Telniö on Tenniöjoen vanha kirjoitusmuoto. Kuten Värriö niin Telniö ovat paikallisia vesistöjen nimiä, joista uudisasukkaat Heikki Halonen Värriö sekä Erkki Halonen Telniö ovat ottaneet nimen käyttöönsä. Nimestä henkilö ja asuinpaikka tunnetaan. Lapin lukutaitoisten kirjassa on ilmoitettu erikseen isäntä Erkki Telniön perheen sekä hänen poikansa Heikki Hannuniemen perheen tiedot. Heikin vaimo oli Anna livarintytär Nousu ja perheeseen kuului myös tämän äiti Inkeri. He muuttivat Kemijärvelle pian Erkki Telniön kuoleman jälkeen. Karppisen savua isännöivät sen jälkeen Heikin vanhemmat veljet kukin vuorollaan.

Vanhemman Hannu Leskenin tiedetään asuneen perheineen Kemikylässä, mutta mikä sitoisi hänet Ulmajansuunmaahan lienee rovasti Erkki Koiviston väärinkäsitys. Hän oli virheellisesti tulkinnut tämän pojan Hannun olleen Martti ja Matti Nousun veli. Sen sijaan hän oli veljesten pikkuserkku. On mahdollista, että Leskenin perhe asutti nykyisen Värriön ja Martinkylän seutua semminkin, että hänen poikansa Hannu yhdessä nuoren Antti Suvan (1710–1779) kanssa kiersi Kemihaaran kairoja 1730-luvulla. Antti Suva taas vihittiin Hannu Leskenin Saara-tyttären (1717–1779) kanssa. He muuttivat Kemijärven ja Kuusamon kautta Iisalmeen ja saivat useita lapsia. Kemijärven seurakunnan kuolleissa jaksolla 1747–1787 on maininta Kemikylässä kuolleesta Olli Antinpoika Suvasta (1742–1782), jonka tiedot sopivat parhaiten juuri Antin ja Saaran pojaksi. Geni.com:ssa olevan Suvan perheen tiedon mukaan sen nimistä poikaa ei ole, mutta lapsikatraan syntymäajoissa on Ollin syntymävuoden kohdalla isompi väli. Tietoja yhdistelemällä Olli olisi syntynyt Kuusamossa.

Oli muitakin yksittäisiä henkilöitä, jotka tulivat muualta ja vaikuttivat Kemikylässä vain vähän aikaa. Sellainen olisi niin ikään Kemijärven seurakunnan kuolleissa mainittu ja Kemikylässä edesmennyt Marketta Ollintytär Tepsa (1724–1774) tai 1737 Värriön talossa

vajaan vuoden töitä tehnyt renki Erkki Halonen. Hän voisi olla Erkki Paavonpoika Halonen Telniön esikoinen, mutta ainakaan Geni.com ei vahvista tulkintaa. Kaikista kävijöistä ei ole edes jäänyt mitään merkintää mihinkään asiakirjaan.

Lappalais- ja suomalaissuvut alkoivat sekoittua vähitellen seka-avioliittojen kautta. Vuonna 1738 Kemikylässä ei ollut enää yhtään asukasta, joka olisi harjoittanut perinteistä lappalaiselinkeinoa. Tähän mittavaan elämänmuodon muutokseen pakottivat edellisen vuosisadan lopun nälänhätä ja muutama vuosi myöhemmin seurannut katovuosi, uudistilallisia suosivat lainsäädännön muutokset, maanviljelyksen ja karjanhoidon käyttöönoton kasvava paine sekä suomalaisten antamat esimerkit.

Legendojen perässä juostessa

Voisiko näillä Savukosken asutukseen liittyvillä tarinoilla olla vastineensa historiassa? Otteet olen lainannut G.A. Anderssonin vuonna 1886 ylöskirjaamista muisteluksista teoksessa Tietoja Sodankylän ja Kittilän pitäjien aikaisemmista ja myöhemmistä vaiheista, joka on julkaistu 1914.

Erään kertomuksen mukaan oli kaksi venekuntaa lähtenyt Kemijärveltä ylös Kemijokea kilpaa sauvomaan. Toisessa veneessä, joka läksi nykyisen Kemijärven pappilan paikalta, missä asui Karppisia, oli Karppinen perämiehenä. Kilpailtiin siitä, kumpi venekunta ensiksi pääsee kauniin yppyrän tienoille. Karppinen ehti ensiksi Pelkosenniemelle, nykyisen Pulskan talon kohdalle ja asettui sinne taloa perustamaan. Pulskan talonpaikkaa kutsuttiinkin ensin Karppiseksi. Toinen venekunta Tenniöjoelle tultuaan nousi ja nousi, kunnes pääsi nykyiseen Nousun kylään saakka. Täällä venekunta nousi maihin ja perusti talon, jota alettiin kutsua Nousuksi.

Muistelus kertoo lähtötilanteen ja lopputilanteen. Kaksi venekuntaa lähti Kemijärveltä Karppisten paikasta Lapin maahan viimeistään vuonna 1685, joka on ensimmäinen ylöskirjattu vuosi Hannu Karppisen olosta Kemikylässä. G. A. Anderssonin ylöskirjaaman tiedon mukaan hän asettui myöhemmin Sompion Alaperään nykyiselle Pelkosenniemelle 1738. Hannu Karppinen ryhtyi pitämään siellä Pulskan taloa, joka tunnettiin aluksi Karppisena. Toisen venekunnan tarina vihjaa Hannu Karppisen tarinan alkuosasta, mistä ensimmäisessä muistelun osassa vaietaan, nimittäin Kemikylän Ulmajansuunmaahan saapumisesta. Tarina vihjaa Hannu Karppisen kumppanista, jonka lienee nimeltään Nousia ja joka rakensi sinne savupirtin. Sitä kutsuttiin Nousuksi. Tarina merkitsisi sitä, että tuntematon uudisasukas olisi saapunut Ulmajansuunmaalle jo 1685. Tuona vuonna Heikki Halonen Värriö saapui Kemijärveltä Pikkuarajärvelle ja vuoden 1685 henkikirjan mukaan Kemijärveltä saapui Kemikylään myös Tuomas Jouninpoika eli Tomas Jonsson. Toinen uudisasukas Heikki Karppinen rakensi Karppisen savupirtin Ulmajansuunmaahan vasta seuraavana vuonna. Tuomas Jouninpoika pakeni nälkää 1695 ja menehtyi matkalla. Vuonna 1699 eräs siellä asuinkenttää pitävä lappalaismies Matti Hannunpoika meni vihille ja hänellä oli Nousu lisänimenään.

Vuosina 1682–1683 Kemikylä oli ollut katovuosien kourissa. Seutu oli käynyt niin rutiköyhäksi, ettei henkikirjoissa ollut niiltä vuosilta mitään merkintöjä. Väki oli ollut nälkää paossa. Kaksi vuotta myöhemmin vain kolme lappalaista kykeni maksamaan veroa. Seutu alkoi kiinnostaa myös uudisasukkaita. Sinä vuonna kylä sai kaksi suomalaista asukasta. Vuotta myöhemmin kylä sai yhden uuden uudisasukkaan lisää. Lisäksi kaksi lappalaista palasi mailleen.

Kyseisen katovuoden aikaan Ulmajansuunmaalla liennyt kolme lappalaisasuinkenttää, jotka kaikki olivat autioituneet. Niiden sijoille uudisasukkaat rakensivat Nousun ja Karppisen savupirtit. Kolmannelle eli isänsä asuinkentälle kävi lappalainen Hannu Hannunpoika – Matin ja Martin isä – samaan aikaan kun rakennettiin Karppisen savupirttiä. Myös livari Pekanpoika kirjattiin ensi kerran henkikirjaan.

Martin kylässä sitä vastoin kerrottiin, että Itämielen jälkeläisten asumasta Kyläseljästä, joka on Martin kylästä alaspäin, venekunnat lähtivät kilpaa Tenniöjokea ylöspäin. Kuoskulle asettui Olli-niminen mies ja Nousulle nousi Hannu. Savukoskelle taasen muutti Paavo, joka oli Hannu Kankaan ukon (isänisän) ukko.

Noin vuonna 1690 Olli Iisakinpoika Karppinen alkoi asuttaa Tenniöjoen rantaa nykyisen Kuoskun kylän kohdalla. Siellä oli jo lappalaisasutusta. Nälkävuosia hän pakeni Kemijärvelle ja vuonna 1700 hänestä tuli tyttölapsen isä.

Samaan aikaan kun Olli Karppinen oli saapunut ensi kertaa Tenniö-jokivarteen, Hannu Karppinen siirtyi Ulmajansuunmaalle asuttamaan tyhjäksi jäänyttä Heikki Karppisen savupirttiä. Venekunnat olivat lähteneet vesille Martinkylän takaa Kemi- ja Värriöjoen välissä olevalta maakannakselta. Muisteluksen kolmas henkilö Paavo Halonen Karppinen (kotoisin Ulmajansuunmaasta ja ryhtyi rengiksi Heikki Värriön taloon, joka sijaitsi Pikkuarajärven eli Värriöjärven rannalla) rakensi savupirtin Kemijoen äärelle nykyisen Savukosken kirkonkylän kohdalle vuonna 1759 ja oli muisteluksessa tarinaan kuulumaton henkilö, mutta liittyi kuitenkin Savukosken asuttamiseen.

Toiset muistitiedot taasen kertoivat, että ensimmäiset uutisasukkaat tulivat Kuolajärveltä päin Sotkajärven seudulta. Tulokkaita oli 3 veljestä, joista Juntti- eli Jussi-niminen asettui Nousulle Hannulan talon paikalle, Hannu asettui Kuoskulle ja kolmas veli meni Martin kylään.

Tämä muistelu saattaa olla näistä kolmesta kaikkein vanhin. Se viitanee kolmeen lappalaisveljekseen, jotka 1620-luvun vaihteessa olivat saapuneet vesitse Kemikylään Sotkajärven rannoilta, jonne sittemmin muodostettiin Korjan kylä. Nämä Hannunpojat asuivat Kemikylässä vielä 1640-luvulla. He olivat Johan (Jussi/Juntti/Juho), Hans (Hannu) ja Peder (Pekka), joskin Hannun jälkeläiset asuttivat Ulmajansuunmaata. Hannulan talon sijalla oli tuolloin lappalaisasuinkenttä.

Kemikylän siita muodostettiin 1560-luvulla Kitkan, Sompion ja Kuolajärven erämaista. Se sai asukkaansa näiden liikaväestöstä. Eräät lappalaiset joutuivat muuttamaan uusille asuinalueille, jos asuinseutu ei elättänyt kaikkia asukkaitaan. Siellä liennyt myös ainakin satunnaisesti sompiolaisia ja kuolajärveläisiä asukkaita siidan muodostamisen aikana. Pikkuarajärvi liennyt ennen jakoa Sompion ja Ulmajansuunmaa Kuolajärven laitamaita ja siksi Kemikylässä väestö oli keskittynyt näille kahdelle alueelle pitkän aikaa.

Martti ja Matti Hannunpoikien metsäsaamelaisuus

Viimeinen Kemikylän talvikylä oli Talviskotaseljässä, joka sijaitsee Kemi- ja Värriöjoen välisellä kuivalla kannaksella Martin yläpuolella. Siellä pidetyillä lappalaiskäräjillä ratkottiin kylän sisäisiä riitoja sekä jaettiin suvulle ja perheille pyyntimaita nautittaviksi (ei omistettavaksi) lappalaiselinkeinon harjoittamista varten. Nämä kentät sijaitsivat talvikylästä sekä pohjoiseen (esim. Kemihaara ja Nuorttijoki) että etelään (Kemijoki ja Tenniöjoki) rajoittuen Kemikylän siidan rajoihin. Veroluetteloihin merkittiin asuinkentän

haltija sekä veron määrä. Nämä maat kirjattiin kruunun asiakirjoihin alueesta käytetyn nimen mukaan. Hannu Hannunpoika jatkoi isänsä pyyntimaiden nautintaa Ulmajansuunmaalla.

Pimeimpänä vuodenaikana marraskuun puolesta välistä helmikuun loppuun suvut ja perheet kokoontuivat yhteen talvikylään. Miehet pyytivät ryhmissä kevättalvella peuroja ainakin Kemikylän pohjoisosissa sekä talvikylän ympäryksillä kun vanhukset, naiset ja lapset jäivät talvikylään. Lapset myös syntyivät talvikylässä. Talviskotaseljästä siirryttiin Sompion markkinoille joukolla porojen vetämänä helmi- maaliskuussa. Sompiossa pidettiin markkinoita, joiden yhteydessä kohdattiin kauppamiehiä, kerättiin veroja, jotka maksettiin turkiksilla, lapinvouti piti kärkejä ja pappi julisti Jumalan sanaa. Jäiden lähdettyä perheet muuttivat omille pyyntimailleen virtaavan veden ääreen. Perheet palasivat kesäkyliinsä ja siirtyivät kalastamaan Kemijärvelle heinä-elokuun ajaksi. Kemijärvellä jälleen pidettiin kärkejä ja markkinoita sekä pappi piti lappalaisille jumalanpalvelusta. Syksyllä miehet, osalla perhe mukana, lähtivät vielä omille pyyntimailleen. Maan kuurautuessa lappalaisyhteisö kokoontui jälleen yhteen. Miehet valmistautuivat peuranajoon sekä naiset ja lapset valmistelivat talvikylää.

Vielä 1600-luvulla lappalaisten karjana oli vapaana laiduntavat muutamat kesyporot, joita talvella käytettiin villipeuran houkutusporoina. Maan- ja niittyviljelyä siirryttiin harjoittamaan vähitellen nälkävuosien jälkeen. Pyyntimiesten asentopaikat olivat väliaikaisia, joten asuinsuojatkin olivat keveitä ja helposti rakennettavissa. Asuinkentillä taas oli tukevia kotarakennelmia.

Viimeistään 1700-luvun puolessa välissä lappalaiset olivat omaksuneet talonpoikaiselämäntavan. Kiertävä lappalaiselämäntapa oli päätynyt ja talvikyliä ei enää pystytetty.

Ruotsin kuninkaan julistusten seurauksia

Vuonna 1673 Ruotsin kuningas julkisti Kalmarin asutusplakaatin Lapin uudisasutuksesta. Se avasi Lapin rajan uudisasutukselle. Uudisasukas saattoi asettua minne tahansa, usein lappalaisasutuksen yhteyteen, kunhan oli saanut lappalaisilta asuinluvan eikä häirinnyt lappalaisten elinkeinoja. Kemikylään saapui 1600-luvun loppupuolella muutama uudisasukas, jotka alkoivat asuttaa Pikkuarajärveä ja Tenniöjoen varsia. Asutus laajeni Kemijoelle 1700-luvulla. On mahdollista, että juuri Ulmajansuunmaa valikoitui uudisasutuksen kohteeksi syrjäisen sijaintinsa, sopivien pyyntipaikkojen sekä Kuolajärven seudun jokiyhteyden vuoksi. Se oli myös autio uudisasukkaiden sinne saapuessa. Siellä oli ollut lappalaisasuinkenttiä jo pidemmän aikaa. Kemikylän siita oli jakanut suku- ja perhekunnilleen alueita, jossa harjoittaa pyyntiä ja kalastusta. Lappalainen Hannu Hannunpoika pyysi majavia Iso-Ulmojalla ja kalasti Tenniöjoella palattuaan Kemikylään katovuosien jälkeen. Hänelle oli merkitty veroa kruunun veroluetteloon 3/8 manttaalin edestä vuonna 1688. Hannu Hannunpoika toimi Kemikylän lautamiehenä ainakin vuodesta 1687 vuoteen 1693.

Uudisasukkaita houkutteli vuoden 1671 asutusplakaatti, jonka myötä he saivat 15 vuoden vapauden lapinverosta. Heidät kirjattiin kruununvoudin tileihin ennen verovapauden loppua. Vasta sen jälkeen tiedot siirrettiin veroluetteloon. Ensiksi uudisasukkaat matkivat lappalaisten elintapoja, asuivat esimerkiksi kodissa, sen jälkeen he alkoivat rakentaa savupirttejä, harjoittaa pienviljelyä ja pitää vähälukuista karjaa, metsästävät ja pyrkivät

pääsemään osallisiksi lappalaisten majavanpyyntiin. Ristiriitoja selviteltiin käräjillä. Nälkävuodet kurittivat uudisasukkaita yhtä ankarasti kuin lappalaisia.

1695 lappalaisia alettiin verottaa kiinteällä kyläverolla, joka jaettiin kyläläisille tasaisesti. Vero maksettiin luonnontuotteilla, kuten turkiksilla. Lappalaisille oli varattu majava- ja peuranpyyntioikeudet, mutta järvipyynti oli yhteinen uudisasukkaiden kanssa. Martti ja Matti Hannunpojat säilyttivät pitkään lappalaiselämäntyyliänsä. Vuonna 1722 nämä köyhät verolappalaiset olivat käräjillä hakemassa oikeutta majavanpyyntikiistan vuoksi. Kuolajärveläiset lappalaiset olivat käyneet salaa pyynnillä Kemikylän puolella. Käräjillä puitiin lappalaisten keskinäisiä tai lappalaisten ja uudisasukkaiden välisiä ristiriitatilanteita, kuten elinkeinon harjoittamiseen liittyviä kiistoja tai rajariitoja. Matti Hannunpoika jatkoi isänsä jälkeen Kemikylän lautamiehenä, ja vuodesta 1712 hän toimi Kemikylän nimismiehenä. Hänen jälkeensä virkaa hoiti hänen veljensä Martti ja tämän jälkeen tämän poika Martti. Hannu Matinpoika taas toimi lautamiehenä 1730 vaiheilla. Viranomaiseksi lappalainen valittiin saamelaislakien, seudun ja asukkaiden tuntemisen vuoksi.

Matti Hannunpoika Nousu kuoli 1749. Vuonna 1755 Martti Hannunpoika Nousu kuoli Kattomaalla, jonne hän oli muuttanut 1730-luvun puolenvälin jälkeen ja mennyt sinne veneellä Tenniö-jokeen laskevaa Pyhäjokea pitkin. Kattomaa muodostaa kaksi korkeaa vaaraa Pyhäjoen U-muotoisessa mutkassa kymmenkunta kilometriä Ulmajansuunmaasta alavirtaan. Pyhäjoen suu on Kuoskun ja Nousun kylien puolella välissä. Maastokartan mukaan Rova-Kattomaan laelta olisi suora näköyhteys Ulmojanvaaraan, jonka juurelle Nousun kylä on rakennettu. Lisäksi kun ylitetään Rova-Kattomaan länsipuolella oleva Rova-Kattomaan aapa tulee vastaan vaikuttava Pyhäkuru – kapea rotko kahden vaaran välissä – joka liennyt lappalaisille pyhä paikka.

Martti Martinpoika Nousu siirtyi viimeistään samaan aikaan asuttamaan pysyvästi Värriöjoen suuta, jossa hänellä oli jo vuoden 1730 maakirjan mukaan tiluksia, kun hänen isänsä oli muuttanut Kattomaahan Ulmajansuunmaan Nousun savupirtistä. Hän antoi Nousu-nimen Värriöjoen törmälle rakentamalleen savupirtilleen. Myöhemmin asuinpaikka tunnetaan Martinkylänä tai Marttina. Martti Martinpojan lehmät laidunsivat kesäisin vapaina jokivarsien luonnonniityillä.

Kaikki lappalaiset eivät omaksuneet talonpoikaiselämäntapaa. Esimerkiksi Hannu Leskenin poika Hannu sekä Antti Suva viettivät 1730-luvulla kesäajat Notinkäntes-nimisen paikan asuinkentällä eli Nuortinkentällä, jossa he olivat pyytäneet lohia ja taimenia sekä metsäriistaa. Sompiosta Kemikylään tullut Antti Hannunpoika Mustalla oli 1730-luvun lopulla asuinkenttä Keminkentas-nimisessä paikassa, joka sijaitsi Kemihaarassa.

Varsinaisen talonpoikaiselämäntavan omaksui Matti Hannunpojan sijasta Hannu Matinpoika, josta tuli Nousun talon isäntä Ulmajansuunmaalla kuten Martti Martinpojasta Värriöjoen suulla. Uuden elämäntavan rohkea aloittaminen ja perinteisestä elämäntavasta luopuminen oli helpompaa nuorelle sukupolvelle. Ulmajansuunmaa oli talonpoikaiseksi vaihtunutta aluetta pian 1730-luvun jälkeen ellei jo vuosikymmen aikaisemmin. Prosessi oli alkanut vähitellen heti nälkävuosien päätyttyä 1700-luvun vaihteessa. Aluksi ehkä asuttiin lumettomana aikana savupirtissä, mutta sitä pidettiin metsästysreissujen tukikohtana väliaikaisten kotarakennelmien tapaisesti. Se, että samaa aluetta asutti uudistilallinen, vauhditti lappalaisten siirtymistä talonpoikaiselämäntapaan.

Siitajärjestelmä hajosi ja maanhallintaoikeudet unohtuivat lappalaisten siirryttyä kylämuotoiseen asumiseen, maanviljelykseen ja karjanhoitoon vuonna 1749 annetun Lapinmaan kolmannen ohjesäännön ja riistan vähenemisen seurauksena. Ohjesääntö

korosti uudistilan tarkoitusta juuri talonpoikaiselinkeinon harjoittamiseen, missä tila piti saada kannattavaksi. Uudisasukkaat hakivat asumiseen lupaa maaherralta. Uudistilallisen oikeuksiin kuului kalastus omaan tarpeeseen ja metsästys rajatulla nautinta-alueella. Talossa tuli olla tupa, kamari, takka, laitettu lattia, ikkunat, viljalato, jalka-aitta, navetta, heinälato ja talli. Tämän toteutumista valvottiin asuinpaikan katselmuksella, jonka suorittivat kruununvouti, nimismies ja kaksi lautamiestä. Huonokuntoiset tilat lakkautettiin, lisäksi saamattoman uudistilallisen tilan käyttöoikeus luovutettiin toiselle. Tavoitteena oli Lapin asuttaminen. Ohjesäännön seurauksena lappalaiset menettivät veromaitaan.

Martti ja Matti Hannunpoikien sukupolvi oli Kemikylässä viimeinen lappalaiselinkeinon mukaisesti elänyt. Seuraava sukupolvi asui jo talonpoikaismaisesti.

Martti ja Matti Hannunpojat Nousu

Matti Hannunpojalla (1677–1749) oli asuinkenttä Ulmajansuunmaassa, jonka hän oli perinyt isältään, ja hänen veljellään Martilla (1670–1755) Kattomaassa. Veljekset metsästäivät ja kalastivat Ulmajansuunmaan ympäristössä yhdessä.

Matti avioitui kemikyläläisen Anna Juhontyttären (1679–1718) kanssa Kemijärvellä 1699 heti nälkävuosien jälkeen. Vihkitiedoissa on ensimmäinen merkintä Matin lisänimestä, joka on Nousu. He saivat kolme lasta. Hannu (1700–1760) avioitui kahdesti. Ensimmäisessä avioliitossa Kristiina Juhontytär Saijan (1695–1751) kanssa 1720 Hannu sai neljä poikaa ja kaksi tyttärtä ja toisessa Anna Pekantytär Korian (1728–1765) kanssa 1752 vihitty liitto oli lapseton. Marketta (1704–1757) oli merkitty Kemikylän lukutaitoisten kirjaan vielä 1723, mutta Sodankylän kirkonkirjoissa vuonna 1731 hänestä ei ole enää merkintöjä. Sen sijaan Sallan kirkonkirjoissa on merkintä, että hän oli ollut aviossa, jäänyt leskeksi ja hänet on haudattu Kemijärven ja Yli-Kitkan välillä sijaitsevalle Kuolajärven kuuluvalla Palojärvellä. Sodankylän kirkonkirjoissa Elsan (1706–) merkinnät päättyvät vuoteen 1744. Anna-vaimonsa kuoleman jälkeen Matti oli aviossa Marketan (1679–1749) kanssa ainakin vuodesta 1723 eikä heillä ollut yhteisiä lapsia.

Martti Hannunpoika Nousu oli avioitunut Elsan (1680–1743) kanssa. Heillä oli viisi lasta. Esikoistytär Marketta (1700–1732) avioitui livari Miuluksen (1690–1767) kanssa vuonna 1726 ja muutti Tenniöjärvelle. Kaksi vuotta Marketan kuolemasta livari otti toisen vaimon. Priita (1706–1789) avioitui inarilaisen lisakki lisakinpoika Mattusin (1700–1768) kanssa. Priita muutti Inariin, jossa heidän ensimmäinen lapsensa syntyi 1730. Martti (1713–1790) avioitui Marketta Antintytär Mustan (1711–1764) kanssa 1732, toisen kerran Kristiina Ollintytär Ramban (1707–1775) kanssa 1771 ja kolmannen kerran Inkeri Aran (1747–1794) kanssa. Saara, joka syntyi 1716, asui Sodankylän kinkerinkirjan mukaan isänsä perheessä vuoteen 1749 saakka ja Kemijärven kirkonkirjatiedon mukaan kuoli 60-vuotiaana 1782. Sekä syntymä- että kuolinvuosi on seurakuntien dokumentoima, mutta elinikä ei vastaa ilmoitettua. On epätodennäköistä, että samaan aikaan tuolla asuinseudulla olisi ollut kaksi Saara Martintytär Nousua. Kaisa (1720–1773) avioitui sompiolaisen Pekka Antinpoika Mustan (1716–1787) kanssa ja muutti Kemikylästä Kuolajärvelle vuonna 1754. Pekka Musta oli Akmeelin eli Ikämielen eli Juho Mustan pojanpoika. Akmeeli oli Sompion suurnoita, joka lankesi loveen ja otti apuhengikseen eläinhahmoja.

Matti Hannunpojan perheessä asui myös Anna livarintytär Nousu (1696–1745) äitinsä Inkerin (1666–1736) kanssa. livari Nousu oli Matin ja Martin pikkuserkku livari Pekanpoika, joka kuoli Annan ollessa taaperoikäinen. Anna on saattanut saada lisänimensä asuessaan

Ulmajansuunmaalla osan lappalaisten vuoden kiertoa ja tästä on ehkä jälkeen päin jäänyt tulkinta, että myös livari olisi ollut Nousu-niminen. Anna avioitui Heikki Hannuniemen (1704–1746) kanssa ja muutti äitinsä ja miehensä kanssa Kemijärvelle 1720-luvun puolessa välissä. Heikki oli Erkki Halonen Telniö Karppisen nuorimmainen. Erkki oli tullut perheeseen vuonna 1701 Ulmajansuunmaalle asuttamaan Karppisen savupirttiä Kemijärveltä.

Jo rovasti Koivisto kiinnitti huomiota Martin ja Matin mahdolliseen Hannu veljeen, joka sittemmin ohjasi hänen tulkintaansa virheellisesti. Hän tulkitsi nuoremman Hannu Leskenin näiden veljeksi. Asiassa on silti perää, koska 1880-luvulle asti tavallinen kansa nimesi lapsensa seuraavalla tavalla: esikoispoika saa isänsä isän nimen, esikoistytär isänsä äidin nimen, toinen poika äidin isän nimen ja toinen tytär äidin äidin nimen. Muut lapset saivat setien ja tätien sekä muiden sukulaisten nimiä. Jos väkeä oli paljon, se saattoi johtaa sekaannuksiin, joka ratkaistiin ottamalla käyttöön talon nimi. Esimerkiksi Nousu ei ollut suvun, vaan savun nimi. Jos talon väki vaihtui, sen uudet haltijat ottivat nimen käyttöönsä. Siksi Kemijärven kirkonkirjoihin kirjattiin tieto, että Anna livarintytär Nousun äiti-Inkerin nimi oli jatkossa Telniö vävynsä perheen mukaan. Tässä tapauksessa nimi seurasi muuttajien mukana. Ehkä he rakensivat Kemijärvellä uuden talon. Aina ei noudatettu orjallisesti nimeämissääntöä. Se on pikemmin jälkeenpäin oivallettu havainto tavan yleisestä käytöstä. Esimerkiksi Annalla ja Heikillä oli kaksi poikaa ja tytär. Vanhempi poika Erkki oli nimetty Heikin isän mukaan ja nuorempi poika, jonka nimi oli Hannu, on saattanut saada nimensä Hannu-sedältään Annan puolelta. Ehkä Hannu Pekanpoika toimi livari-veljensä tyttären sijaisänä. Tytär oli nimetty Inkeriksi Annan äidin mukaan.

Martti Martinpojan lapset on nimetty seuraavalla tavalla: esikoispoika Antti äidin isän mukaan, Martti isän isän mukaan, Matti isän veljen mukaan, Marketta äidin äidin mukaan, Hannu äidin veljen mukaan jne. Martin serkun Hannu Matinpajan esikoispoika Matti nimettiin isän isän mukaan, toinen lapsi Juho on saanut nimen äidin isän mukaan, kolmas lapsi Anna isän äidin mukaan, neljäs lapsi Kristiina äidin äidin mukaan jne.

Leskiäiti Elsa

Sodankylän kirkonkirjoihin ajalla 1731–1750 on kirjattu tieto Nousun eräästä perheestä. Kirkonkirjan aloittavat nimilistan perheen päämiehen mukaan siitä huolimatta, että päämies olisi nuorukainen, kunhan on käynyt ripin. Muuan Matti Nousu on käynyt ripillä äitinsä Elsan ja kolmen siskonsa kanssa. Vanhin sisaruksista on Marketta, sitten järjestyksessä Matti, Priita ja Elsa. Tuohon aikaan naisen avioituessa hän ei vaihtanut sukunimeään, mutta lapset saivat isänsä sukunimen. Rippikirjoissa taas nainen oli määritelty aina jonkun mukaan. Hän saattoi olla vaimo, äiti tai tytär ilman sukunimeä. Tämä on ollut toinen käytäntö asuintalon mukaan nimeämisen lisäksi.

Äiti Elsa on kirjattu Sodankylän kohdalle, kun toisaalta samaan aikaan Elsa Matintytär Nousu (1706–) on kirjattu ylös Sodankylän rippikirjaan Kemikylän kohdalla isänsä perheeseen kuuluvaksi. Äiti Elsasta ei ole myöskään merkintää Kemikylän lukutaitoisten kirjassa 1723. Hän ei asunut silloin enää Kemikylässä. Lasten nimeämiskäytäntöä soveltaen äiti Elsan tai hänen edesmenneen miehensä isän nimi pitäisi olla Matti eikä heitä ollut siellä montaa tuohon aikaan.

Vuonna 1701, samana vuonna kun Erkki Paavonpoika Halonen tuli Ulmajansuunmaalle asuttamaan Karppisen savupirttiä, saapui uudisasukas Juho Matinpaja Karppinen autoituneelle Pekka Tuomaanpojan asuinkentälle, ja jossain vaiheessa hän perusti

perheen lappalaisnaisen Elsan kanssa. Juhosta ei ole enää mainintaa vuoden 1720 henkikirjassa. Hän lienee menehtynyt sitä ennen. Elsa on sen jälkeen saattanut asua osan lappalaisten vuoden kiertoa Ulmajansuunmaalla, josta Nousun lisänimi olisi peräisin. Ehkä Elsa oli Martin ja Matin sukulainen. Se, että Kemikylässä asui ihmisiä vähän, lisää mahdollisuutta, että Juho Karppinen sekä Elsa Nousu saattoivat olla aviopari. Seka-avioliittoja solmittiin tuohon aikaan. Uudisasukas hyötyi avioliitosta saadessaan samat oikeudet pyyntimaihinkin kuin lappalaismiehet.

Jos Juho olisi kuollut vuonna 1718, olisi Elsan nuorimmainen lapsi syntynyt viimeistään seuraavana vuonna. Ehkä hän asui lapsineen Matti Nousun perheessä siihen asti kunnes tämä avioitui Marketan kanssa. Hän oli saapunut naapurikylästä. Elsa olisi lähtenyt lapsineen Sodankylään viimeistään 1722.

Hiski-tietokannassa on maininta, joka sopisi Elsa-tyttäreeseen: nimi Elsa Nousu, syntynyt Kemikylässä 1722 ja kuollut Kuolajärvellä 1782. Tiedot eivät sovi Matti eikä Martti Nousun perheisiin. Äiti Elsan perhe on siirtynyt Kemikylästä Sodankylään viimeistään 1722 ja Sodankylästä Kuolajärvelle 1750 ja siksi heistä ei ole tuon jälkeen tehty merkintöjä Sodankylän kirkonkirjoihin. Vanhimpiin Sodankylän rippikirjoihin ei oltu merkitty syntymäaikoja. Kuolinkirjoihin taas merkittiin kuolinvuosi sekä arvioitu ikä. Tästä on sittemmin päätelty henkilön syntymäaika. Arvio on saattanut heittää useita vuosia.

Talonpoikaisaika

Hannu Matinpoika Nousun jälkipolvi

Hannu Matinpojalla oli asuinkenttä Ulmajansuunmaalla jo 1719 samaan aikaan kun hänen isällään. Ei ollut niin, että poika peri isänsä asuinkentän, vaan hänellä oli rinnakkainen samalla alueella. 1680-luvun puolen välin jälkeen Ulmajansuunmaalla oli kolme asuinkenttää, joista kahta hallitsi uudisasukas ja kolmatta Hannun isoisä. Olisiko siis niin, että Hannu Matinpoika olisi saanut nautintaoikeuden siihen asuinkenttään, johon oli rakennettu Nousun savu ja hänen isällään oli isältään perimänsä kenttä? Ja että Matti-isä olisi asunut omalla asuinkentällään poikansa naapurissa siihen asti, kunnes oli liian huonokuntoinen? Vuoden 1741 maakirjan mukaan hänellä ei ollut enää lainkaan asuinkenttää missään päin Kemikylää. Suku piti hänestä huolta siinä vaiheessa. Matti oli ottanut Nousun savun käyttöönsä 1699 sen oltua autiona nälkävuosien takia, vaikka se sijaitsi eri asuinkentällä kuin hänen. Hän sai Nousu-lisänimen tässä yhteydessä. Koska Kemikylän siita antoi kylään saapuville uudisasukaille asuinkenttiä käyttöön, se piti myös huolen, ettei Nousun savu päätynyt ulkopuolisille. Kemikylään ei myöskään ollut tunkua ja vähäisille uudisasukastulokkaille saattoi osoittaa tyhjiä asuinkenttiä. Vuosi 1719 oli vedenjakaja lappalais- ja talonpoikaisaikakausien välillä Ulmajansuunmaalla.

1720-luvun vaihteesta alkaen Nousun savupirttiä asutti Hannu Matinpoika. Hannu avioitui kahdesti. Ensimmäisen puolisonsa Kristiina Juhontytär Saijan (1695–1751) kanssa, vihitty 1720, hänellä oli kaksi tytärtä ja neljä poikaa.

Vanhimpana poikana Matti Hannunpojasta (1721–1756) olisi pitänyt tulla Nousun savun isäntä, mutta hän kuoli isäänsä ennen. Savun perimys siirtyi pikkuveljelle Juholle. Matti ja Marketta Ollintytär (1716–1772) saivat seitsemän lasta, joista osa kuoli nuorena, tyttäret

menivät miehelään, Olli-poika (1752–) avioitui Sompioon piika Inkeri Aran (1749–1780) kanssa ja toisen kerran Marketta Antintytär Suvan (1759–) kanssa. Suuren lapsikatraan kanssa he muuttivat aikanaan Norjaan. Hannu Matinpoika taas sai Karppisen uudistilan isännyyden vuonna 1779. Marketta avioitui uudelleen isä Matti Hannunpojan kuoleman jälkeen Sodankylästä Kemikylään tulleen Juho Pekanpoika Martinin (1714–1798) kanssa 1758 ja sai kaksi lasta lisää. Molemmat lapset kuolivat varhain.

Juho (1724–1801) ja ensimmäinen vaimo Maria Hannuntytär Raasakka (1724–1758) Sodankylästä saivat kolme lasta. Kristiina-tytär (1750–1802) avioitui kemijärveläisen Heikki Sakarinpoika Ollilan (1751–1807) kanssa ja saivat kaksi lasta, Hannu (1747–1822) peri Nousun tilan isännyyden ja Matti (1753–1820) pestautui sotilaaksi. Hänen sotilasnimenä oli Braf, asemapaikkana Kemijärven Alakylä. Juho ja hänen toinen vaimonsa Elsa Juhontytär Raasakka (1729–1786), joka oli Marian serkku, saivat viisi lasta. Osa lapsista kuoli varhain, tyttäret naitettiin miehelään ja pojista tuli renkejä toisiin savuihin.

Anna (1726–1775) ja Antti Jouninpoika Ara (1717-) saivat kahdeksan lasta. Heidän poikansa Juho Antinpoika (1751–), sotilasnimeltään Berg, pestautui ruotusotilaaksi yhdessä Matti Brafin kanssa. Kolme jälkeläistä kuoli lapsena ja yksi 15-vuotiaana. Kolmesta muusta on jäänyt vain nimet sekä syntymä- ja kuolinvuodet ilman kirjauksia eletystä elämästä.

Kristiinalla (1728–1787) oli puolisonsa Pekka Pekanpoika Värriön (1728–1803) kanssa kymmenen lasta. Esikoistytär Kristiinasta (1752–1810) ei ole säilynyt tietoja. Anna (1754–1811) avioitui Antti Pekanpoika Aran (1746–1811) kanssa. He saivat kymmenen lasta. Kuopuksen syntymän aikaan Anna oli 53-vuotias, joka on synnyttäjälle tavattoman korkea ikä. Pekka (1755–) avioitui Priita Erkintytär Ylitalon kanssa. He saivat seitsemän lasta. Hannu (1759–1802) avioitui Anna Martintytär Nousun (1776–1825) kanssa. He saivat kaksi lasta. Hannun kuoltua Anna meni uusiin naimisiin Taneli Hannunpoika Karppisen kanssa. Antti (1761–1839) avioitui Anna Juhontytär Suvan kanssa. Heillä oli viisi lasta. Priitasta (1762–1809) eikä Elsasta (1764–) ole säilynyt tietoja. Matti (1765–1765) ja Juho (1768–1769) kuolivat lapsena. Nuorin lapsi Klara (1770–) avioitui Olli Matinpoika Siurunmaan kanssa. Kristiina-vaimon kuoltua Pekka avioitui Elsa Martintytär Nousun (1744–1822) kanssa. Elsa, joka oli avioituessaan yli 40-vuotias, oli Hannu Pekanpoika Värriön Anna-vaimon täti. Elsalla ja Pekalla ei liennyt yhteisiä lapsia.

Hannu (1731–1786) ja Anna Hannuntytär Tenno (1727–1786) vihittiin 1753 ja he saivat viisi lasta. Hannu asutti rakentamaansa Törmäsen uudistilaa. Vanhin poika Matti (1755–) avioitui vuonna 1792 Kuolajärvelle, josta hänen vaimonsa Maria Matintytär Kallunki (1751–) oli kotoisin, Marketta-tytär (1758–1763) kuoli lapsena, Johan-veli (1761–) ilmeisesti kuoli nuorena, Anna (1763–) avioitui Olli Suopangin kanssa, ja Antti-poika (1764–1784) kuoli kotonaan kuumetautiin vain 20-vuotiaana. Kymmenen vuotta aikaisemmin oli Hannu Hannunpoika ottanut taloon ottopojaksi nuoren kuolajärveläisen Tuomas Aatsingin, josta tuli Hannun jälkeen Törmäsen isäntä.

Olli (1734–1800) ja Maria Matintytär Aatsinki (1730–1801) – Tuomas Törmäsen isosisko – avioituivat 1758 ja saivat kuusi lasta. He muuttivat 16 kilometriä Tenniöjokea alavirtaan pari vuotta myöhemmin kun Hannu oli rakentanut Törmäsen pirtin. Paikka sai nimekseen Kuosku. Asuinpaikan liepeillä sijaitsi kelpo majavaoja. Nykykartoissa se on nimetty Kuoskunojaksi. Kuosku tarkoittaa majavanpoikasta jo kuolleessa keminsaamen kielessä. Sen kirjoitusasu liennyt ”kuosku”.

Toisen vaimon Anna Pekantytär Korian (1728–1766) kanssa Hannu Matinpöika sai kolme lasta. Hannun kuoltua vuonna 1759 Pekka-pöika (1753–) muutti äitinsä mukana Kuusamoon Erkki Hukan luo. Pekan kaksi nuorempaa sisarusta olivat kuolleet aikaisemmin.

Nousu Kuosku

Tenniöjoen pohjoispuolen maastokartan osassa on Marja-alkuista nimistöä, kuten Iso Marjavaara, Pikku Marjavaara, Marjajärvi sekä Marjakonelo, ja eteläpuolen osassa Kuosku-alkuista nimistöä, esim. Kuoskunjärvi, Kuoskunaapa, Kuoskunoja, Kuoskonselkä, Kuoskunvaara ja Kuoskunlehto. Oliko Marja- ja Kuosku-nimet jo siellä asustavien lappalaisten käytössä 1600-luvulla? Lappalaiset puhuivat Kemikylässä keminsaamea ennen kuin sen syrjäytti suomen kieli. Sen sukukielessä Inarin saamessa koski on ”kuoškä” (Tenniöjoessa Marjajärven liepeillä on pieni koski) ja marja on ”myerji”. Kuosku on saamen kielestä peräisen oleva lainasana ja marja käänös myöhemmältä ajalta. Jos lappalaiset olivat käyttäneet tällaisia sanoja maaston paikoista, niin 1700-luvun puolenvälin jälkeen Ulmajansuunmaalta tulleet lappalaisasukkaat nimesivät savunsa niiden mukaan.

Noin vuonna 1760 Olli Hannunpöika Nousu vaihtoi asuinpaikkaa Ulmajansuunmaasta vaimonsa Maria Matintyttären sekä siihen mennessä syntyneiden lastensa kanssa ja sauvoi Tenniöjokea pitkin alavirtaan ja rantautui paikalle, jossa sijaitsi kaksi sukupolvea aikaisemmin Olli lisakinpöika Karppisen rakentama savupirtti. Sen naapurissa jonkin matkaa ylävirtaan lieene ollut 1600-luvulla lappalaisten asuinkenttä. Olli Hannunpöika rakensi Kuoskun kylän kantatalon Tenniön pohjoisrannalle. Kuosku, jonka asumusto levittyi joen myötäisesti, oli alunperin yksi suuri tila, joka sittemmin lohkottiin osiin. Ollin ja Marian jälkipolvet eriytyivät kolmeksi suvuksi: Kuoskuksi, Marjalaksi ja Junttilaksi. Heillä oli kaksi pöikaa – Hannu (1761–1814) ja Matti (1764–1823) sekä neljä tytärtä – Kaisa (1759–1816), Kristiina (1767–1768), Maria (1769–1852) ja Anna (1773–1789). Aikuisikään kasvaneet tyttäret menivät miehelään muualle Kemikylään.

Hannu Ollinpöika Nousulla sekä Prita Matintytär Perttusella (1763–1831) oli kolme pöikaa: Olli (1796–1856), joka sai Maria Onkamon (1799–1852) kanssa neljä pöikaa ja kaksi tytärtä, Hannu (1799–1849), joka sai Anna Onkamon (1786–1849) kanssa kaksi pöikaa ja yhden tyttären sekä Matti (1803–1856), joka sai Greta Onkamon (1806–1849) kanssa kaksi pöikaa ja viisi tytärtä. Onkamon sisarukset olivat kuolajärveläisiä, mutta suku Kuusamosta. Näiden jälkeläiset asuttavat kylän luoteiskulmaa ja vastakkaista Tenniöjoen etelärantaa.

Matti Ollinpöika Nousulla ja Kaisa Juhontytär Ronkaisella (1766–1852) oli kuusi tytärtä ja kaksi pöikaa. Useimmat tyttäristä avioituivat Kuolajärvelle. Matti Matinpöika (1797–1887) sai ensimmäisen vaimonsa kemijärveläisen Kreta Stiina Matintytär Ollilan (1798–1824) kanssa Kaisa Stiina -nimisen tyttären, joka avioitui Ulmajansuunmaalle Karppisen taloon, mutta kuoli nuorena, ja Matti-nimisen pojan (1823–1899), joka oli Marjalan sukuhaaran kantaisä. Toisen puolison Kuusamosta Kuolajärvelle tulleen Prita Kurtin (1805–1835) kanssa hän sai pojan ja kaksi tytärtä. Heidän vanhimmasta pojastaan Juhosta (1828–1884) tuli Kuolajärvellä vaikuttaneen Sarivaaran sukuhaaran kantaisä. Kolmannen puolison Maria Susanna Törmäsen (1811–1854) kanssa Matilla oli viisi tytärtä ja kuusi pöikaa. Heidän jälkeläisensä ovat Kuoskun ikänestoreita. Kenttämään ja Korvan miehet ovat eläneet satavuotiaiksi. He asuttivat Tenniöjoen etelärannan puoleisen asujamiston laitamaita. Vanhin pöika oli lähtenyt talon isännäksi Kemijärvelle Ylikylän Tarkan tilalle. Matin veli Juho (1804–1882), joka tunnettiin lisänimellä Junttila, sai ensimmäisen

vaimonsa Maria Törmäsen (1810–1841) kanssa kaksi poikaa ja kaksi tyttäretä. Maria Susanna Törmänen oli Maria Törmäsen täti, vaikka oli vuoden tätä nuorempi. Toisessa avioliitossa Anna Halosen (1798–1865) kanssa ei Juholla ollut lapsia. Marjalat ja Junttilat ovat asuttaneet kylän kaakkoiskulmaa joen pohjoisrannalla. Kahdessa sukupolvessa olivat Olli Nousun jälkeläiset vaihtaneet lisänimensä poikkeuksetta Kuoskuun.

Moni Kuoskun sukuinen muutti paremman elämän toivossa kokonaan pois Suomesta. Vuoden 1860-vaiheilla viisi naista muutti Norjaan ja 1880–1910 välillä kuusi naista ja viisi miestä lähti Amerikkaan.

Nousu Törmänen

Hannu Hannunpoika (1731–1786) oli ottanut kasvattipojaksi Kuolajärveltä Aatsingin kylästä kotoisin olevan Tuomas Matinpoika Aatsingin (1746–1814) Törmäsen tilalle, jota Hannu Matinpoika viljeli ja josta on maininta Kemikylän 1769 maakirjassa. Tuomas oli muuttanut perheineen Nousulle ensimmäisen ja toisen lapsensa syntymän eli 1772–1774 välillä.

Vuonna 1778 Tuomas Aatsingille siirtyi yksi Nousun tiloista. Nousulla vain hän piti talossaan renkiä. Tuomas oli Kemikylän rikkain mies. Hän omisti seitsemän lehmää ja kaksikymmentä poroa. Hevonen oli kylässä ainoastaan kolmessa talossa, ainoa Ulmajansuunmalla Tuomas Törmäsellä, jonka luona 1798 pidettiin tilakatselmus ja 1808 tilan perustamiskatselmus.

Tuomas Aatsingille syntyi ensimmäisestä avioliitosta Priita Matintytär Askan (1770–1810) kanssa viisi lasta, yksi tytär ja neljä poikaa. Hän solmi toisen avioliiton 1812 Susanna Heikintytär Pelkosen (Karppisen uuden isännän pikkuserkun) kanssa. Liitossa syntyi yksi tytär Maria Susanna. Susanna Heikintytär muutti miehensä kuoltua 1814 Nuorttiin Venäjälle tyttärensä Maria Susannan kanssa. Tämä avioitui Matti Kuoskun kanssa 1836.

Tuomaan ensimmäisessä avioliitossa saamistaan pojista vanhin poika Juho (1774–1820) kuoli vain kuusi vuotta isänsä jälkeen. Tila jäi isännöitynä. Nuorimmista veljistä Matti jatkoi elämänsä Kuolajärvellä, Heikki päätyi Vihantiin ja Tuomas menehtyi kuusi vuotiaana. Vaimo Priita Erkintytär Ruikka muutti jossain vaiheessa Kemijärvelle, jossa hän kuoli 76-vuotiaana. Hän ei mennyt naimisiin toista kertaa. Juho Tuomaanpojan kuoleman jälkeen tilaan sai asumisoikeuden Hannu Kaaponpoika Saija (1795–1849), joka oli Juhon tyttären Kaisan puoliso. Hän otti sukunimekseen Törmänen.

Hannu Kaaponpoika Saija oli täyskaimansa Hannu Kaaponpoika Saijan (1724–1782) pojanpoika. Vanhempi leskimies Hannu Saija oli avioitunut (Erkki Halonen Telniön esikoisen) Erkki Erkinpoika Halosen leskivaimon Anna Tuomaantytär Tennon kanssa. Heillä ei ollut yhteisiä lapsia.

Nuoremman Hannu Saijan jälkeen tilan pitoa jatkoi hänen poikansa Herman. Tämän jälkeen Juho ja Hannu Juhonpojat Nousu Hannula saivat asumisoikeuden Törmäsen tilaan vuonna 1872.

Törmäsen tilan isännät

- Hannu Hannunpoika Nousu n. 1758–1778
- Tuomas Matinpoika Aatsinki Törmänen 1778–1814
- Juho Tuomaanpoika Aatsinki Törmänen 1814–1820
- Hannu Kaaponpoika Saija Törmänen 1820–1849
- Herman Hannunpoika Saija Törmänen 1849–1872
- Hannu Juhonpoika Nousu Hannula 1872–1888 ja Juho Juhonpoika Nousu Hannula 1872–1896
- Hannu Juhonpoika Nousu Hannulan pojat 1888–1916 ja Juho Juhonpoika Nousu Hannulan pojat 1896–1916
- Juho Artturi Hannula Törmänen 1916–

Karppinen Pulska

Kemijärveltä saapui Kemikylään uudisraivaaja Heikki Karppinen, joka rakensi Karppisen talon Ulmajansuunmaalle vuonna 1686. Sen jälkeen sitä asutti Hannu Karppinen 1690–1692 sekä Jaakko Karppinen 1692–1696. Savupirtti jäi nälkävuosina tyhjilleen, mutta vuonna 1701 sitä asutti Erkki Paavonpoika Halonen Telniö perheineen. Hänen kuoltuaan 1724 pirttiä isännöivät vuorostaan Erkin pojat Matti 1724–1730 ja Sippa 1730–1733, Matin leski-Elsan puoliso Paavo Niilonpoika Ryssä 1733–1736 sekä Paavo Karppinen 1736–1741. Sen jälkeen pirtti autioitui vuosikymmeniksi.

Vuonna 1779 Karppisen taloon sai asumisoikeuden Hannu Matinpoika Nousu (1743–1812), joka otti nimekseen Karppinen ja jolla oli vaimo Priita Tanelintytär Hiltunen. Kaikki Nousu-sukuiset Karppiset ovat heidän jälkeläisiään. Hannulla oli neljä poikaa ja kolme tytärtä. Vanhin poika oli Matti, joka avioitui naapurinsa Tuomas Törmäsen tyttären Kaisan kanssa 1794. Kaisa kuoli 1809 elettyään ainoastaan 37-vuotiaaksi. Matti avioitui uudelleen Maria Erkintytär Kallaanvaaran kanssa ja muutti uusperheensä kanssa edesmenneen Hannu Värriön ja hänen leskensä Annan taloon Pikkuarajärven rannalle. Matin veli Hannu perheineen asui siellä takatupalaisena vuodesta 1812. Matti oli tuonut mukanaan kaikki veljensä Värriölle. Heidän siskonsa olivat kuolleet nuorena. Olli-veli kuoli 1820 naimattomana 31-vuotiaana. Taneli-niminen veli avioitui Hannu Pekanpoika Värriön (1755–1802) lesken Anna Martintytär Värriön kanssa. Hannu Värriö oli uudisasukas Heikki Pekanpoika Halonen Pietilän pojanpojanpoika. Taneli Hannunpoika muutti Annan kanssa lijoelle, jossa hän kuoli 1827. Matti muutti perheineen Värriöstä Kemijärvelle, jossa hän kuoli 1833. Hannu-veli taas eli vanhaksi Kemikylässä.

Veljessarja muutti Värriöön Nousulla sijaitsevasta Karppisen talosta siksi, koska talossa oli vaihtunut isäntä 1811 eikä heille jäänyt sinne enää sijaa. Isä Hannu Matinpoika Nousu Karppinen luovutti Karppisen talon isännyyden Sompion Alaperältä (siis Pelkosenniemeltä) saapuneelle Esa (Esaias) Pekanpoika Pulskalle (1774–1844) ja tämän Susanna-vaimolle vuotta ennen kuolemaansa. Hannu Karppisen vaimo kuoli kolme vuotta miehensä jälkeen.

Esa Pulskan isä Pekka Juhonpoika Pelkonen-Alatalo (1732–1790) oli Alaperällä asuttanut Pulskan tilaa, jota vuoteen 1778 asti oli kutsuttu Karppiseksi sen rakentajan Hannu Karppisen mukaan. Tämä oli ollut kolme sukupolvea aikaisemmin asuessaan Kemikylän Ulmajansuunmaalla järjestyksessä toinen Karppisen savupirtin isäntä.

Esa Pulska luovutti tilan pojalleen Pekalle (1806–1886), joka tunnettiin sen vuoksi Karppisena. Vuonna 1852 pidettiin tilakatselmus. Sen yhteydessä Karppisen tila sai

rinnakkaisnimen Pulska. Pekka Karppinen jatkoi tilan isännöyttyä vuoteen 1859, jonka jälkeen hän teki tilaa veljelleen Esa Pulsalle (1809–1871). Esan poika Esaias (1852–) isännöi tilaa hänen jälkeensä.

Vuonna 1855 tilalle oli muuttanut Pekka Joosepinpoika Halonen (1822–1888), joka oli Sau-Kaaperin veli. Pekka Halosen Kaisa-vaimo (Tuomas Törmäsen sukua tämän ensimmäisestä avioliitosta) oli juuri saanut kolmannen lapsen. Karppisen tila siirtyi Pekka Haloselle 1882. Uusi isäntä tunnettiin Pekka Pulskana. Tilan nimi vaihtui Pulska-Karppiseksi.

Vuoden 1867 senaatin kruununmetsätorppia käsittelevän lain avulla järjestettiin torppien oikeudellista asemaa. Torppari teki vuokrasopimuksen paikallisen metsänhoitajan kanssa 25 vuodeksi kerrallaan ja tähän piti hakea vahvistus metsähallitukselta. Sitä ennen uudistilallisia oli ainoastaan ohjeistettu uudistilojen perustamisesta valtion metsiin.

Hannu Juhonpoika Nousun jälkipolvi

Juho Hannunpoika Nousun lapsista vanhin Hannu Juhonpoika (1747–1822) jatkoi Nousun tilan pitoa. Hannu oli avioitunut Priita Erkintytär Pyhäjärven (1761–1838) kanssa. Heillä oli viisi lasta.

Maria (1788–) vihittiin 1820 Kuolajärvellä syntyneen Pekka Pekanpoika Saariniemi Saijan (1774–1849) kanssa ja saivat kolme lasta, jotka kaikki kuolivat nuorina.

Kaisa Stiina (1792–1831) avioitui kuolajärveläisen Olli Ollinpoika Kallungin eli Vitikan (1786–1879) kanssa. He saivat yhdeksän lasta. Kaisan kuoleman jälkeen Olli meni naimisiin Priita Matintytär Tennon kanssa ja he saivat kolme lasta.

Juho (1794–1874) avioitui kursulaisen Marketta Sakarintytär Vuonnalan (1795–1876) kanssa. He saivat seitsemän lasta. Juho jatkoi Nousun tilan pitoa.

Priita (1797–1833) meni naimisiin kuolajärveläisen Olli Ollinpoika Akansalmen (1797–1893) kanssa. Heillä oli seitsemän yhteistä lasta. Priitan kuoleman jälkeen Olli avioitui Maria Aapontytär Oinaan kanssa ja he saivat kuusi lasta.

Hannu (1799–1811) kuoli lapsena.

Nousun talon isännät

- Hannu Matinpoika Nousu 1719–
- Juho Hannunpoika Nousu
- Hannu Juhonpoika Nousu
- Juho Hannunpoika Nousu –1858

Juho Hannunpoika Nousun jälkipolvi

Juho Hannunpojalla (1794–1874) ja Marketta-vaimolla oli viisi tytärtä ja kaksi poikaa. Tyttäret menivät miehelään ja pojat jatkoivat yhdessä tilanpitoa.

Hannu (1821–1898) avioitui ensiksi Kreetta Juhontytär Saariniemen kanssa. He olivat lapseton pariskunta vaimon kuoleessa. Toisen avioliiton Hannu solmi Maria Erkintytär Aatsingin (1829–) kanssa. He saivat neljä tytärtä ja neljä poikaa. Tyttäret menivät miehelään ja pojat jakoivat isänsä osuuden Hannulan ja Törmäsen tiloista.

Priita Maria (1823–1858) avioitui Matti Erkinpoika Kesälahden kanssa ja muutti miehensä Kesälahden tilalle Kuolajärvelle. 1700-luvun loppupuolella Juho livarinpoika Jönsan tilan oli saanut haltuunsa Olli Erkinpoika eli Erkki Halonen Telniön esikoisen poika. Matti oli Ollin pojanpoika. Priita ja Matti saivat viisi lasta.

Juho (1827–1901) avioitui kahdesti. Ensimmäisessä avioliitossa Maria Kaisa Matintytär Alatalon (1829–1856) kanssa syntyi kaksi lasta: isosisko Kreetta Susanna avioitui Matti Kuosku Marjalan kanssa ja pikkuveli Juho Heikki menehtyi lapsena. Juho Juhonpoika avioitui toisen kerran Anna Hannuntytär Törmäsen (1832–1912) kanssa. He saivat neljä tytärtä ja kuusi poikaa. Tyttäret menivät miehelään ja pojat jakoivat isänsä osuuden Hannulan ja Törmäsen tiloista.

Anna Kreetta (1830–1888) avioitui Juho Matinpoika Kalliskodan (1823–1891) kanssa. He saivat kahdeksan lasta.

Saara Kaisa (1833–1852) hukkui kaivoon.

Susanna (1836–1917) avioitui vuonna 1858 Gabriel Joosepinpoika eli Sau-Kaaperi Halonen Savukosken (1826–1896) kanssa. He saivat yhdeksän lasta.

Valpuri (1840–) avioitui 1861 Juho lisakinpoika Kilpimaan kanssa.

Tässä sisarkattraassa on huomioitavaa osalle siskoista annetut toiset nimet. Kahdelle nimelle ristimisen tapa siirtyi yläluokasta tavallisen kansan keskuuteen 1800-luvulla.

Nousu Hannula

Nousun tilakatselmus pidettiin vuonna 1858. Tila sai rinnakaisnimen Hannula. Juho (1827–1901) ja Hannu (1821–1898) Juhonpojat Nousu Hannula saivat asumisoikeuden Hannulan eli Nousu-nimiseen tilaan vuonna 1860. Tilan perustaminen laitettiin vireille jo veljesten isän Juhon (1794–1874) aikaan. Kestihän muutama vuosikymmen aikaisemmin tehty Törmäsen tilan perustaminen kaikkine vaiheineen 30 vuotta. Isä Juholla oli seitsemän lasta. Oli poikkeuksellista, että poikettiin tavasta, jonka mukaan esikoispoika olisi saanut kaiken. Mahdollisesti elämä oli seudulla vauraampaa, että sitä saattoi jakaa useamman kesken. Perheellä oli ollut tarve sekä mahdollisuus rakentaa uusi Hannulan pirtti vanhan Nousun pirtin yhteyteen. Olihan tilalla 24 lehmää ja 150 poroa. Suvun nimi on kenties peräisin Hannu Juhonpojalta. Nimeen liittyy tulevaisuudenuskoa siksi, että Hannu oli Juhon esikoispoika. Toisaalta jos muisti oli tuolloin pitkä, nimi viitanee suvun lappalaiseen kantaisään jopa 1600-luvulle tai vaihtoehtoisesti talonpoikaisen Nousun savun kantaisään Hannu Matinpoikaan. Hannulan talo saattoi olla kaksi kertaa Nousun talon kokoinen, koska sitä asutti kaksi perhettä samaan aikaan.

Hannu Juhonpoika avioitui kahdesti. Ensimmäisestä avioliitosta Marketta Juhontytär Saariniemen kanssa ei ollut lapsia. Seuraavana vuonna hänen kuolemansa jälkeen Hannu avioitui Maria Erkintytär Aatsingin kanssa. Marian isä oli viime kädessä Halosten sukua

Kemijärveltä ja äiti Särkelöitä. Poikia ja tyttöjä tuli kumpaakin neljä. Hannun veli Juho avioitui Anna Hannuntytär Törmäsen kanssa. Anna oli Törmäsen tilaa vuosina 1849–1872 viljelleen Herman Törmäsen sisko. Juholle ja Annalle syntyi kuusi poikaa ja neljä tyttöä. Juho ja Hannu Hannula saivat Törmäsen kruunun tilaan asumisoikeuden 1872, mistä alkaen veljekset viljelivät tilan peltoja.

Juho Hannulan jälkeen Nousu Hannulan sekä Törmäsen tiloja isännöivät yhdessä veljekset Hannu ja Juho. Hannulan maille rakennettiin olemassaolevien Nousun ja Hannulan lisäksi kolmas päätalo, josta käytettiin nimitystä Välitalo. Nousun ja Hannulan talot omistivat Hannun pojat. Välitalon omistivat Juhon pojat. Törmäsen tilan omistivat yhdessä Hannun ja Juhon pojat. Myöhemmin Välitalon tiluksille rakennettiin Lokkala ja Jänkälä, Törmäsen tiluksille rakennettiin Kumpula ja Hannulan tiluksille Ylihannula. Tilusten lopulliset rajat määrättiin isojaossa.

Hannulan tilan isännät

- Juho Hannunpoika Nousu 1858–1860
- Hannu Juhonpoika Nousu Hannula 1860–1888 ja Juho Juhonpoika Nousu Hannula 1860–1896
- Hannu Juhonpoika Nousu Hannulan pojat 1888–1914 ja Juho Juhonpoika Nousu Hannulan pojat 1896–1914
- Juho Erkki Hannunpoika Hannula 1914–

Hannulan tilan palvelusväki

Palvelusväestä jokainen oli kotoisin Kemikylästä paitsi kuolajärveläinen Liisa Kalliainen. Hänestä tuli Juho Artturi Hannulan puoliso. Lisäksi Vaara oli Sau-Kaaperin ja Pulskan Pekan veljenpoika.

- Juho Heikki Kustunpoika Alatalo 1857–1880
- Liisa Matleena Juhontytär Kalliainen 1858–
- Ales (Aleksanteri) Juhonpoika Kalliskota 1873–
- Matti Juhonpoika Kalliskota 1867–1954
- Ida Henriikka Juhontytär Kilpelä 1865–
- Susanna Karolina Juhontytär Kilpelä 1872–
- Anna Marketta Hannuntytär Kuosku 1851–1937
- Priita Miina Pekantytär Kuosku 1879–1958
- Olli Herman Matinpoika Kuosku 1848–
- Kreetta Sofia Kuosku 1890–
- Hannu Olli Hannunpoika Ollila 1868–1951
- Juho Erik Juhonpoika Riesto 1868–
- lisäksi Mikko Matinpoika Halonen Vaara 1861–

Lisää Hannulan palvelusväkeä 1860–1915

- Aleksander Alatalo 1863–
- Matti Arajärvi 1854–
- Maria Halonen
- Maria Kalliskota 1848–

- Hannu Karppinen
- Johan Karppinen
- Matti Karppinen
- Pekka Karppinen
- Brita kellokumpu
- Amanda Kotajärvi 1857–
- Greta (Anna Margareta) Kuosku 1851–1937
- Walborg Sarikkala 1855–
- Greta Wärrö
- Stiina Wärrö

Hannu Juhonpoika Nousu Hannulan jälkipolvi

Hannu Juhonpoika Hannula (1821–1898) oli kahdesti naimisissa. Ensimmäisen vaimon Marketta Juhontytär Saariniemen (1832–1849) kanssa ei ollut lapsia. Toisen vaimon Maria Erkintytär Aatsingin (1829–) kanssa Hannu sai kahdeksan lasta.

Esikoinen Juho Erkki (1851–) avioitui Kaisa Karolina Törmäsen (1857–) kanssa 1877. Kaisa oli kuolajärveläisen poromiehen Juho Matinpöika Törmäsen (1817–1887) ja Priita Maria Matintytär Saija Saariniemen (1818–1909) tytär. Juho ja Kaisa saivat ainakin kaksi tytärtä ja kolme poikaa.

Hannu (1853–) avioitui kuolajärveläisen Valpuri Kristiina Tervon (1851–) kanssa 1877. He saivat neljä poikaa ja kaksi tytärtä. Tyttäret Maria Serafiina (1880–1958) ja Jenny Katariina (1895–) avioituivat Kuolajärvelle, Juho Kaaleppi (1882–1961) alkoi viljellä kuolajärveläisen vaimonsa Hilma Johanna Sarivaaran kanssa Sarivaaran tilaa Savukoskella, Olli Risto (1888–1915) kuoli ennen isojakoa, hänen vaimonsa meni uusiin naimisiin ja otti mukaansa heidän kaksi tytärtään, Albert eli Alpertti (1891–1962) ja Hannu Emil eli Hanssi (1878–1962) viljelivät yhdessä isojaossa muodostettua Ylihannulan tilaa.

Kaisa Kreetta (1856–1904) avioitui Juho Erkki Anttilan (1858–1931) kanssa ja muutti Kuolajärvelle. He saivat pojan ja kaksi tytärtä.

Olli Heikki, lisänimeltään Särkelä, (1859–1931) avioitui 1881 ja alkoi viljellä kuolajärveläisen Anna Liisa Simontytär Särkelän (1862–) kanssa tämän isän tilaa. He saivat ainakin yhden pojan.

Maria Matilda (1861–1930) avioitui kuolajärveläisen Antti Vilho Juhonpoika Ylitalo Lahtelan (1852–1930) kanssa 1883. He saivat seitsemän tytärtä ja neljä poikaa.

Priita Susanna (1864–1864) kuoli lapsena.

Ida Valpuri (1868–1886) kuoli nuorena.

Elias (1871–1900) avioitui Kemijärvellä syntyneen Adolfiina Mikontytär Sipovaaran (1879–1916) kanssa vuonna 1898. He saivat kaksi poikaa. Kaksi vuotta Eliaksen kuoleman jälkeen Adolfiina vihittiin Eliaksen serkun Kaarle (Kalle) Reeti Juhonpoika Hannulan kanssa ja tämä otti ottopojikseen Adolfiinan lapset.

Juho Juhonpoika Nousu Hannulan jälkipolvi

Juho Juhonpoika Nousu Hannulan (1827–1901) toinen vaimo oli Anna Hannuntytär Törmänen (1832–1912). Anna oli Törmäsen tilan neljännen isännän Hannu Kaaponpoika Saija Törmäsen tytär. Tämän Kaisa-vaimo oli taas Törmäsen tilan kolmannen isännän Juho Tuomaanpoika Aatsinki Törmäsen tytär. Juho Hannula ja Anna Törmänen saivat neljä tytärtä ja kuusi poikaa.

Esikoinen Hannu Aleksanteri (1858–1925) avioitui lida Valpuri Mattilan (1878–) kanssa. Heillä oli neljä tytärtä ja yksi poika.

Juho Kaarle (1859–1863) kuoli lapsena.

Kaisa Henriika (1861–1890) ja Jaakko Pekanpoika Sulasalmi (1861–1916) vihittiin 1888. Kaisa oli Pekan ensimmäinen vaimo kolmesta. Heillä ei ollut yhteisiä lapsia.

Priita Matilda (1863–1889) kuoli Kemikylässä naimattomana ja lapsettomana.

Juho Artturi (1865–) vihittiin Hannulan tilan piian kuolajärveläisen Liisa Matleena Kalliaisen (1858–) kanssa 1888 ja he saivat yhden tyttären ja kaksi poikaa.

Ida Maria (1867–1926) avioitui Martti Nousun sukuhaaraa edustavan Juho Marttilan kanssa. Heillä oli kolme tytärtä ja neljä poikaa.

Aada Eliina (1870–1874) kuoli lapsena.

Elias Kustaa (1872–1910) avioitui Riita Liisa Särkelän (1884–1949) kanssa ja he saivat kolme tytärtä.

Eliaan kuoltua Riita avioitui tämän veljen Aapon (1874–1955) kanssa. Heillä oli kaksi tytärtä.

Kalle Reeti (1876–1945) avioitui Adolffiina Mikontytär Sipovaaran (1879–1916) kanssa vuonna 1902. Edellisestä avioliitosta Adolffiinalla oli kaksi poikaa Elias Hannunpojan kanssa. Liitto oli päätynyt puolison kuolemaan. Kallella ja Adolffiinalla oli kolme tytärtä ja neljä poikaa yhteisinä lapsinaan. Toisesta avioliitosta Kristiina eli Stiina Särkelän, e. Sulasalmen (1871–1959) kanssa ei Kallella ollut lapsia. Hänen ensimmäinen aviomiehensä Elias Sakarinpoika Särkelä (1863–1920) oli Tuomas Törmäsen sukua äitinsä puolelta, Riita Liisa Särkelän setä sekä Anna Liisa Särkelän veli.

Isojako 1916–1924

Juhonpojat Hannu Aleksanteri (1858–1925), Artturi (1865–), Elias Kustaa (1872–1910), Aapo Alarik (1874–1955) ja Kalle Reeti (1876–1945) ostivat vuonna 1896 hallintaoikeuden ja saivat asumisoikeuden kuolleen isänsä osaan Hannulan eli Nousun ja Törmäsen tiloista vuonna 1909. Hannun pojat Hannu (1853–) ja Erkki (1851–) ostivat isältään hallintaoikeuden tilojen osiin vuonna 1888 ja saivat niihin asumisoikeuden vuonna 1910. Kuoskun-Nousun jakokunnan isojako saatiin päätökseen vuonna 1924. Hannulan eli Nousun ja Törmäsen tilojen maat jaettiin yllä mainituille osallisille ja heidän perikunnilleen. Nousun kylään perustettiin niiden pohjalta useita Hannulan tiloja, joiden rakennukset oli rakennettu ja tiluksia viljelty vuosia ennen isojakoa. Välitalo rakennettiin 1890-luvun

lopulla, Lokkala, Kumpula, Jänkälä sekä Ylihannula vasta siinä vaiheessa kun Savukoski oli erotettu Sodankylästä. Vuonna 1919 Hannu Aleksanteri Juhonpoika asutti Välitaloa, Elias Kustaa Juhonpojan leski Riita Liisa Lokkalaa, Juho Artturi Juhonpoika Törmästä, Aapo Juhonpoika Kumpulaa, Kalle Reeti Juhonpoika Jänkälää, Erkki Hannunpoika Hannulaa ja tämän edesmenneen Hannu-veljen pojat Hanssi, Alpertti sekä Juho Kaleb Ylihannulan tilaa, jonka maille jäi raihaistunut Nousun talo. Vuonna 1922 eduskunnassa säädetty laki valtionmetsätorppien asuttamisesta ja niillä olevien vuokra-alueiden lunastamisesta mahdollisti valtionmetsätorppien siirtymisen torpparin omistukseen.

Asukasluettelot Hannulan talojen rakentamisen eri vaiheissa

Talon nimen oikealla puolella on talon rakentamisvuosi tai sen arvio. Juho Erkki ja Hannu Hannunpojat sekä Kaisa Kreetta Hannuntytär sekä Hannu Aleksanteri Juhonpoika syntyivät Nousun talossa. Muut lapset syntyivät Hannulan talossa. Kunkin talon nimen alla on asukasluettelo.

Hannula 1858

Vanhemmat Hannu Juhonpoika Hannula (1821–1898) ja Maria Erkintytär Aatsinki (1829–).

- Juho Erkki (1851–) avioitui 1877 Kaisa Karolina Törmäsen (1857–) kanssa.
- Hannu (1853–) avioitui 1877 kuolajärveläisen Valpuri Kristiina Tervon (1851–) kanssa.
- Kaisa Kreetta (1856–1904) avioitui Juho Erkki Anttilan (1858–1931) kanssa Kuolajärvelle.
- Olli Heikki (1859–1931) avioitui 1881 Anna Liisa Simontytär Särkelän (1862–) kanssa Särkelän tilalle Kuolajärvelle.
- Maria Matilda (1861–1930) avioitui 1883 Antti Vilho Juhonpoika Ylitalo Lahtelan (1852–1930) kanssa Kuolajärvelle.
- Priita Susanna (1864–1864) kuoli lapsena.
- Ida Valpuri (1868–1886) kuoli nuorena.
- Elias (1871–1900) avioitui 1898 Kemijärvellä syntyneen Adolfiina Mikontytär Sipovaaran (1879–) kanssa. Elias kuoli päivää ennen kuin heidän toinen poikansa Eljas syntyi.

Vanhemmat Juho Juhonpoika Nousu Hannula (1827–1901) ja Anna Hannuntytär Törmänen (1832–1912).

- Hannu Aleksanteri (1858–) avioitui lida Valpuri Mattilan (1878–) kanssa.
- Juho Kaarle (1859–1863) kuoli lapsena.
- Kaisa Henriika (1861–1890) ja Jaakko Pekanpoika Sulasalme (1861–1916) vihittiin 1888. Kaisa ja Jaakko asuivat Hannulan talossa Kaisan kuolemaan saakka.
- Priita Matilda (1863–1889) kuoli Kemikylässä naimattomana ja lapsettomana.
- Juho Artturi (1865–).
- Ida Maria (1867–1926) avioitui Juho Marttilan kanssa Martille.
- Aada Eliina (1870–1874) kuoli lapsena.
- Elias Kustaa (1872–).
- Aapo Alarik (1874–).
- Kalle Reeti (1876–).

Ylihannula 1917–1918

- Ylihannula oli lohottu Hannulan tilasta. Hannu Hannunpoika alkoi pitää taloa Valpuri Kristiina Tervon kanssa heti sen valmistuttua.
- Maria Erkint. Hannula, Hannun äiti.

Välitalo 1898

- Välitalo oli lohottu Hannulan tilasta. Hannu Aleksanteri (–1925) ja Iida Valpuri Mattila muuttivat taloon sen valmistuttua.
- Elias Kustaa (–1910) avioitui Riita Liisa Särkelän (1884–) kanssa 1906.
- Kalle Reeti avioitui leski Adolfiina Mikontytär Sipovaaran (–1916) kanssa vuonna 1902.

Lokkala 1917–1918

- Lokkala oli lohottu Välitalon tilasta. Sitä emännöi Elias Kustaan leski Riita Liisa Hannula. Hän avioitui Aapo Alarikin kanssa 1920-luvun alussa ja alkoi Kumpulalan tilan emännäksi. Riitan kolme tytärtä annettiin ottolapsiksi Ylihannulan taloon. Lokkalan tila jaettiin isojaossa Hannulan suvun kesken.

Jänkälä 1917–1918

- Jänkälä oli lohottu Välitalon tilasta. Leski Kalle Reeti (–1945) eli avoliitossa Kristiina eli Stiina Särkelän, e. Sulasalmen (1871–1959) kanssa 1920-luvulta alkaen. He avioituivat myöhemmällä iällä. Stiina Särkelän hautakiveen on nakuteltu sukunimeksi Hannula.

Törmänen 1872

- Juho Artturi vihittiin Hannulan tilan piian kuolajärveläisen Liisa Matleena Kalliaisen (1858–) kanssa 1888.
- Aapo Alarik.

Kumpula 1917–1918

- Kumpula oli lohottu Törmäsen tilasta. Aapo Alarik (–1955) avioitui leski Riita Liisa Hannulan (–1949) kanssa 1920-luvun alussa.

Hannulan talot isojaon jälkeen*Hannula*

Alpi Juhonpoika (1888–1889) oli kuollut vauvaiässä. Maria Aliina (1878–1924) avioitui Savukoskelle 1901 Vitikan taloon.

tal. Juho Erkki Hannunp. Hannula	1851–	vihitty 1877
vaimo Kaisa Karolina Juhont. Törmänen	1857–	
Kaisa Greta	1880–	
Juho Hannu	1885–1968	
Kaleb	1893–	
huonekuntalainen Aleksis Kalliskota	1895–	

Ylihannula

Talollinen Hannu Hannunpoika Hannula (1853–) oli kuollut vuoden 1919 jälkeen. Lisäksi koska Juho Kaaleb (1882–1961) avioitui ja kävi Sarivaaran tilan isännäksi ja Olli Risto (1888–1915) oli kuollut 1915, jäivät veljekset Hannu Emil sekä Alpertti jakamaan Ylihannulan talon. Tyttäret Maria Serafiina (1880–1958) meni avioon Kuolajärvelle 1909 ja Jenny Katariina (1895–) niin ikään Kuolajärvelle 1916, talon väen vähyyttä paikattiin kolmella ottotyttärellä. Hannu Emil Hannula avioitui leski Hilja Kustaava Pulskan (1889–1955) kanssa vuoden 1924 jälkeen.

leski Walpuri Kristiina Tervo	1851–
tal. Hannu Emil Hannula	1878–1962
tal. Alpertti Hannula	1891–1962
vaimo Aina Kristiina Kotala	1897–1977
isän äiti Maria Erkont. Hannula	1829–

ottolapset:

Olga Eveliina Elias Välitalon tytär	1907–
Hilja Elias Välitalon tytär	1909–1998
Susanna Katariina Elias Välitalon tytär	1911–1993

Välitalo

tal. Hannu Aleksanteri Juhonp. Välitalo	1858–1925	vihitty 1901
vaimo Iida Walpu Tanelint. Mattila	1878–1966	
Anna	1901–1986	
Elisabet	1903–1933	
Johannes	1904–1983	
Johanna	1911–1939	
Iida	1919–1995	

Jänkälä

Talollisen Kalle Reeti Välitalon vaimo Adolfiina Sipovaara kuoli 1916 Jänkälän taloon muuttoa ennen. Eljas Eliaksenpoika avioitui samana päivänä ja samassa tilaisuudessa kuin velipuolensa Leander vuonna 1925. Heidän puolisonsa olivat Jaakko Sulasalmen Pekka-veljen tyttäriä. Mikko Eliaksenpoika osallistui läskikapinaan 1922, siirtyi joukon mukana Neuvostoliittoon ja katosi. Kallen toinen puoliso Kristiina Pekantytär Särkelä e. Sulasalmi oli Jaakko ja Pekka Sulasalmen sisko. Stiinalta ammuttiin kaksi poikaa punaisina Kuolajärvellä kevättalvella 1918.

tal. leski Kalle Reeti Juhonp. Välitalo	1876–1945	avoliitto 1920 jälkeen
avovaimo Stiina Särkelä (Sulasalmi)	1871–1959	
ottopoika Mikko Anshelm Eliaksenp.	1899–	Läskikapina 1922
ottopoika Eljas Eliaksenp.	1900–1972	vihitty 1925
Leander Kallenp.	1902–1968	vihitty 1925
Eevi Sofia Kallent.	1904–1989	
Ande August Kallenp.	1907–1959	vihitty 1931
Anni Kallent.	1909–	
Hannes Kallenp.	1910–	
Kaarle Kallenp.	1913–1913	
Tyyne Kallent.	1914–	

Törmänen

Otto Juhonpoika (1901–) kuoli taaperoiässä 1903. Hilja Susanna Juhontytär (1894–1962) avioitui Kuolajärvelle 1919 mennessä.

tal. Juho Artturi Juhonp. Törmänen	1865–	vihitty 1888
vaimo Liisa Magdaleena Kaunisharju	1858–	
Juho Alarik	1892–1970	
Elisabet	1896–	
Waltteri	1903–1939	
kasvatyslapsi Vilho Kuosku		
huonekuntalainen Kaleb Kreetanpoika Kuosku	1888–1961	
vaimo Hilja	1893–	

Kumpula

tal. Aapo Alarik Juhonp. Törmänen	1874–1955	vihitty 1919 jälkeen
vaimo leski Riita Liisa Särkelä	1884–1949	
Mauno Johannes	1922–2010	
Anni Kyllikki	1923–2011	

Jälkisanat

Savukoskella elää edelleen kaksi laajaa sukua, joiden juuret ovat 1700-luvulta. Toinen on uudisasukaslähtöinen Halonen, josta on kaksi kantahaaraa eli Värriö ja Halonen (Telniö), sekä toinen lappalaislähtöinen Nousu. Muut suvut olivat Kemikylässä kävijöitä, kuten Pelkoset ja Karppiset. On kuitenkin niin, että yksi suomalainen esi-isä ei suomalaista saamelaista sukua eikä päinvastoin. Jos asiaa ajatellaan isälinjaa pitkin, yhtä vaille 1600-luvun Kemikylän kantalappalaissuvuista sammui. Sen sijaan Matti Hannunpoika Nousun Anna-vaimon jälkipolvissa Heikki Aranpojan suku on yhä elinvoimainen. Ja se onkin Kemikylässä Matti Nousun isän sukua vielä vanhempi. Lappalaisten puolinomadi- ja uudisasukkaiden tuomat talonpoikaiselämäntavat yhdistyivät muodostaen peräpohjalaisen elämäntavan.

Lähteet:

Enbuske, Matti, **Vanhan Lapin valtamilla**, Hakapaino Oy, Helsinki 2008
 Itkonen, T. I. **Suomen lappalaiset vuoteen 1945 I**, WSOY, Porvoo 1948
 Itkonen, T. I. **Suomen lappalaiset vuoteen 1945 II**, WSOY, Porvoo 1948
 Kehusmaa, Aimo, Onnela Samuli, **Suur-Sodankylän historia I**, Gummerus, Jyväskylä 1995
 Onnela, Samuli, **Suur-Sodankylän historia II**, WS Bookwell Oy, Porvoo 2006
Kuoskun-Nousun jakokunnan isojakoasiakirja
 Andersson, G. A, **Tietoja Sodankylän ja Kittilän pitäjien aikaisemmista ja myöhemmistä vaiheista**, Kemin uusi kirjapaino, Kemi 1914.

Digikansalliskirjasto: Suomalainen Wirallinen lehti: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/titles/1457-4675>

Digitaaliarkisto: Kemikylän henkikirjat 1860–1919: <http://digi.narc.fi/>

Geni: <https://www.geni.com>

Hiski: <http://hiski.genealogia.fi/hiski/>

Kemijärven seurakunnan arkistot: https://digihaemisto.appspot.com/index_sarja?sartun=97417.KA&atun=184294.KA&amnimeke=Kemijärven+seurakunnan+arkisto&sarnimi=Rippikirjat

Nettidigisääni: <https://saanih.oahpa.no>

Pohjoisen tarinoita poimimassa: <http://lapinmaansalat.blogspot.com>

Riksarkivet: <https://sok.riksarkivet.se>

Sodankylän seurakunnan arkistot: https://digihaemisto.appspot.com/index_sarja?sartun=99255.KA&atun=184767.KA&amnimeke=Sodankylän+seurakunnan+arkisto&sarnimi=Rippikirjat

Suomen sotasurmat 1914–1922: <http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmaetusivu/main>

Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys ry: Länsipohjan läänin henkikirjat 1643–1701: <https://www.sukuhistoria.fi/sshy/sivut/jasenille/paikat.php?plid=7514>

Suvusto.fi: <https://suvusto.fi>